

ถามตอบ ทาน ศีล ภาวนา

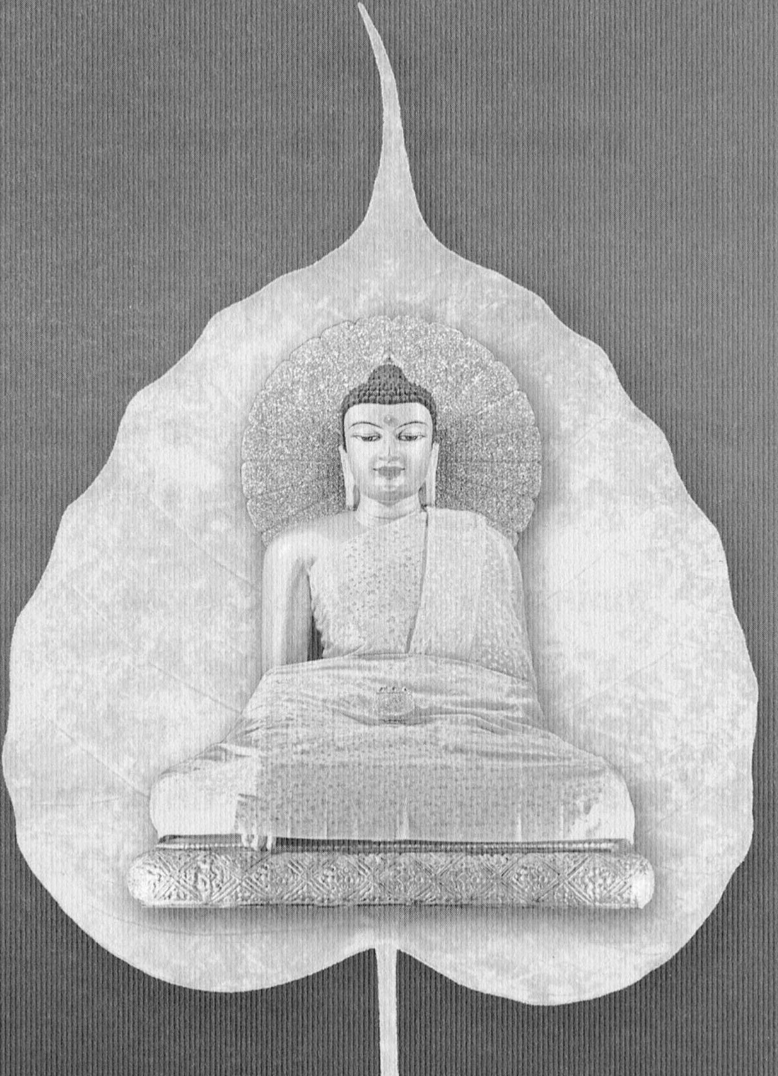
พระมหาสมปอง มุทิโต เรียบเรียง

จัดพิมพ์ในงานประชุมเพลิงสรีรสังขารหลวงพ่อวัดท่ามะโอ

ถามตอบ ทาน ศีล ภาวนา พระมหาสมปอง มุทิโต เรียบเรียง

พระธัมมานันทมหาเถระ สาสนธชสิริปวระ ธัมมาจริยะ อัครมหาบัณฑิต อายุ ๙๓ พรรษา ๗๓
พระมหาเถระชาวพม่า เจ้าอาวาสวัดท่ามะโอ รูปที่ ๔ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๕๕

ถามตอบ ทาน ศีล ภาวนา

พระมหาสมปอง มุทิโต เรียบเรียง

จัดพิมพ์ในงานประชุมเพลิงสรีรสังขารหลวงพ่อวัดท่ามะโอ

ชื่อหนังสือ

ถามตอบ ทาน ศีล ภาวนา

ผู้เรียบเรียง

พระมหาสมปอง มุทิโต

ผ.อ.ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวิหารธรรม

บ้านศรีวิราช ต.โสมเยี่ยม อ.น้ำโสม จ.อุดรธานี ๔๑๒๑๐

โทร. ๐๘๑-๓๖๑-๗๗๓๕, sompong.mac@gmail.com

พิมพ์ครั้งที่ ๒ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๖๒

ในงานบำเพ็ญกุศลอุทิศและประชุมเพลิงสรีรสังขาร

พระภัททันตะ ธัมมานันทมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต

อดีตอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนบาลีใหญ่และพระไตรปิฎก

อดีตเจ้าอาวาสวัดท่ามะโอ ต.เวียงเหนือ อ.เมือง จ.ลำปาง

พิมพ์ที่

บริษัท ธนาเพรส จำกัด

เลขที่ ๙ ซ.ลาดพร้าว ๖๔ แยก ๑๔ ถ.ลาดพร้าว

แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทร. ๐-๒๕๓๐-๔๑๑๔, tanapress@gmail.com

อาจริยบูชาปรารภ

หลวงพ่อวัดท่ามะโอ หรือ **หลวงพ่อธัมมานันทะ** หรือ **อูธัมมานันทะ** หรือ **อาจารย์ใหญ่** หรือ **อาจารย์ปู่** คำเหล่านี้เป็นนามที่ศิษยานุศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ มักเรียกขานท่านด้วยความรู้จักคุ้นเคยและเคารพบูชา ผู้ที่รู้จักท่านตั้งแต่อดีต มักเรียกชื่อของท่านว่า "อูธัมมานันทะ" หรือ "ท่านอาจารย์ธัมมานันทะ" ผู้ที่รู้จักท่านในปัจจุบัน มักเรียกท่านว่า "**พระภัททันตะ ธัมมานันทมหาเถระ สาสนธชสิริปวรธัมมาจริยะ อัครมหาบัณฑิต**"

ทุกชื่อที่ศิษย์เรียกขาน ล้วนเป็นมงคลนามที่ได้รับมาในฐานะที่แตกต่างกัน ใครเรียกท่านว่า "**หลวงพ่อ**" เพราะเห็นท่านมีเมตตากรุณา ช่วยปกป้องห้ามปรามตนให้พ้นจากการทำผิดศีลผิดธรรม และแนะนำตนให้เป็นคนมีศีลมีธรรม จึงมีความเคารพยำเกรงท่านเหมือนพ่อคนหนึ่ง

ใครเรียกท่านว่า "**อาจารย์ใหญ่**" เพราะท่านเป็นอาจารย์คนแรกที่ประสาธน์ความรู้ด้านบาลีใหญ่และพระไตรปิฎกให้ตน

ใครเรียกท่านว่า "**อาจารย์ปู่**" เพราะท่านเป็นอาจารย์ของอาจารย์ตน ท่านเป็นต้นแบบแห่งความดีมากมายหลายประการ อาจารย์ปู่สอนไว้ว่าอย่างไร อาจารย์ของตนก็นำมาถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างนั้น

ใครเรียกท่านว่า **“พระภัททันตะ ธัมมานันทมหาเถระ สาสนธชสิริปวรธัมมาจริยะ อัครมหาบัณฑิต”** เพราะรู้จักท่านอย่างเป็นทางการ จากเกียรติศัพท์หลายด้าน เช่น

ด้านวิชาความรู้ ท่านเป็นผู้ทรงความรู้ในภาษาบาลีอย่างดีเลิศ โดยเฉพาะบาลีใหญ่และพระไตรปิฎก เป็นที่พึ่งแก่วงการการศึกษาบาลีและพระไตรปิฎกอย่างกว้างขวางแพร่หลาย มีผลงานด้านตำราบาลีใหญ่มากมายหลายคัมภีร์ วางหลักสูตรการศึกษาไว้ ๓ ระดับชั้น คือ ระดับชั้นนักศึกษา เรียกว่า ชั้นโสตุชนะ ระดับชั้นอาจารย์ เรียกว่า ชั้นธัมมาจริยะ และระดับชั้นพระไตรปิฎก เรียกว่า ชั้นเตปิฏกธระ เตปิฏกโกวิทะ

ด้านปฏิปทา ท่านเป็นพระมหาเถระที่มีจิตใจสูงส่งเหลือเกิน ไม่ลุ่มหลงในลาภ ยศ และชื่อเสียง มีปฏิปทาคงที่ เพราะตลอดเวลาหลายสิบปีที่ได้รู้จักท่าน ก็เห็นท่านมีปฏิปทางดงาม รักความสะอาด เอาใจใส่ในการสั่งสอน เฝ้าชี้โทษและแนะนำประโยชน์อย่างไม่เบื่อหน่าย เกื้อกูลศิษย์ทั้งภายในวัดและนอกวัด เคารพพระมหาเถระผู้มีวัยและคุณสูงกว่าตน วางตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความดีเสมอต้นเสมอปลาย และอีกมากมายหลายอย่างเกินจะพรรณนา

ด้านบารมี ท่านมีจริยวัตรมั่นคงสม่ำเสมอ ไม่กลายเป็นอื่นตามที่ได้สัมผัสเห็นมาด้วยตาของตนเอง เป็นต้นว่า

(๑) **ทานบารมี** หลวงพ่อได้อะไรมา หรือเมื่อศรัทธาญาติโยมนำสิ่งของมาถวาย ก็จะนำไปให้ส่วนกลาง บางคราวแม้จะมีลาภเพียงเล็กน้อย ก็แบ่งปันแก่ศิษย์เสมอ และที่สำคัญยิ่งใหญ่

คือ การแบ่งปันความรู้ที่ท่านหมั่นค้นคว้าอยู่ทุกวัน นำมาโอวาทสั่งสอนแก่ศิษย์เป็นประจำทุกวัน

(๒) **ศีลบารมี** ตั้งแต่เห็นท่านมา จะหาข้อบกพร่องในศีลของท่านยังไม่มี จึงเข้าใจว่าท่านรักษาศีลยิ่งกว่าชีวิต

(๓) **เนกขัมมบารมี** ท่านเข้าสู่ร่มเงาแห่งพระพุทธศาสนาตั้งแต่เยาว์วัย ครองสมณเพศจนถึงที่สุดของชีวิต

(๔) **ปัญญาบารมี** ท่านมีความรู้มาก มีสติปัญญามาก มีความแตกฉานชำนาญในพระคัมภีร์มาก มีความเข้าใจในพระบาลีขั้นสูงสุดคือสามารถตีความได้ตรงตามพระพุทธประสงค์ อันเป็นจุดสำคัญยิ่งในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาอย่างบริสุทธิ์ ซึ่งยากจะหาคนเสมอท่านได้อีก

(๕) **วีริยบารมี** ท่านมีความพากเพียรเป็นเลิศ เอาเป็นธุระในการค้นคว้าเพื่อจะสั่งสอนอยู่เสมอ เอาใจใส่ในการบรรเทาความสงสัยและเพิ่มเติมความรู้ให้เหล่าศิษย์ไม่จางคลาย

(๖) **ขันติบารมี** ท่านมีความอดทนเป็นเลิศ แม้ถูกกระทบบีบคั้นจากระเบียบกติกาของสังคมโลกและสังคมสงฆ์ ท่านก็ดำรงตนอย่างไม่สะทกสะท้านดุจขุนเขาศิลาแท่งทึบ

(๗) **สัจจบารมี** ท่านรักษาสัจจวาจาได้ดีเหลือเกิน เป็นคนตรง พูดตรง รู้ก็บอกว่ารู้ ไม่รู้ก็บอกว่าไม่รู้ ชั่วก็บอกว่าชั่ว ดีก็บอกว่าดี ไม่เกรงใจใครจนเสียสัจจวาจา

(๘) **อธิฏฐานบารมี** ท่านมีจิตใจสูงส่งยิ่ง คงได้ตั้งอธิษฐาน

จิตมาหลายชาติ ท่านจึงดำรงตนได้ดีอย่างนี้ เพื่อให้ได้บรรลุมรรคผล นิพพาน

(๙) **เมตตาบารมี** ท่านมีเมตตาการุญเป็นเครื่องอยู่ผาสุกส่วนตนดีแล้ว ยังมีความเป็นห่วงเป็นใยในลูกศิษย์ทุกคน เป็นห่วงว่าลูกศิษย์จะพลั้งพลาดเผลอเปิดประตูอบาย จึงช่วยปิดประตูอบาย แม้ลูกศิษย์ผู้มีปัญญาตื้นเขินไม่หยั่งรู้ถึงความตั้งใจ อาจน้อยใจ เสียใจ เจ็บใจไปบ้างก็มี แต่เมื่อทราบถึงความตั้งใจสูงส่งของท่านจึงคลายความเสียใจลง เมื่อกราบขอขมาอโหสิกรรมต่อท่าน ท่านก็ตักเตือนด้วยเมตตาการุญอย่างยิ่ง ทำให้ลูกศิษย์เย็นใจลงได้และเข้าใจในเจตนาอันสูงส่งของท่าน พากันตั้งใจแบ่งเบาภาระงานพระศาสนาถวายเป็นอาจริยบูชาตลอดมา

(๑๐) **อุเบกขาบารมี** ท่านมีความสงบนิ่งดีมาก กายก็สงบวาจาก็สงบ ใจก็สงบ อย่างเห็นได้ชัด ถ้าไม่คิดว่าจะตักเตือนสั่งสอนเหมือนเป็นอาจารย์กับศิษย์ ท่านก็จะนิ่งเสีย ไม่ยกขึ้นสู่ความพอใจหรือไม่พอใจ แล้วมุ่งมั่นทำหน้าที่ที่ท่านตั้งใจไว้ต่อไป

ในพระศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐล้ำเลิศในโลก เหล่าพระสาวกผู้ได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลก็มี ผู้กำลังประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลก็มี พวกเรามีความมั่นใจว่าหลวงพ่อต้องเป็นหนึ่งในจำนวนพระสาวกทั้งสองนั้น บารมีที่ท่านได้บำเพ็ญมาแต่อดีตชาติคงส่งท่านมาเพื่อเป็นอย่างนี้ เราจึงได้เห็นได้สัมผัสในจริยวัตรของท่านอยู่อย่างนี้เสมอมา จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

นี้คือเรื่องราวที่ได้สัมผัสมาด้วยตนเอง ในฐานะเป็นลูกศิษย์ผู้มีปัญญาตื้นเขินคนหนึ่ง เรื่องที่ได้สัมผัสมานั้นมีมากกว่าที่ได้เล่ามานี้ และจะเล่าเรื่องราวของหลวงพ่อทั้งหมดนี้ ให้ลูกศิษย์ทุกรุ่นได้รู้อย่างภาคภูมิใจ จะได้ถือเอาเป็นแบบอย่างไว้ในชั้นบรมครู เพื่อความรู้ ความเจริญยิ่งด้วยสติปัญญา นำพาให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง จนสุดความรู้ความสามารถของตนต่อไป

ความรู้ใดที่หลวงพ่อให้ เราควรให้ลูกศิษย์เอาไว้ก่อนตัวตาย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ผมเดินทางไปสมัครเรียนบาลีใหญ่และพระไตรปิฎก ที่วัดท่ามะโอ พร้อมกับหลวงพี่สมโภชน์ กิจฺจสาโร ปัจจุบันคือท่านเจ้าคุณพระพิศาลปริยัตยาภรณ์ เจ้าสำนักเรียนบาลีใหญ่วัดหาดใหญ่สิตาราม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา เดินทางไปถึงวัดท่ามะโอเห็นบรรยากาศน่าเรียนมาก ได้ยินเสียงท่องหนังสืออยู่ทั่วทุกมุมวัด จึงเข้ากราบเรียนหลวงพ่อขอสมัครเรียน ท่านถามว่าอายุเท่าไรแล้ว ผมก็บอกว่าอายุ ๒๔ ปี หลวงพี่สมโภชน์ กิจฺจสาโร อายุมากกว่าผม ๖ ปี หลวงพ่อบอกว่าอายุมากแล้วไม่รับ แต่ให้หนังสือกัจจายนสูตรไปท่องก่อน โดยบอกว่า “ท่องกัจจายนสูตรให้ได้ก่อนค่อยมาสมัครใหม่” มีความผิดหวังอยู่นิดหน่อย เพราะก่อนมาสมัครเรียนที่นี่ก็ได้ไปสมัครเรียนในสำนักเรียนมีชื่อเสียงมาแล้วหลายสำนัก แต่เขาไม่รับ อาจเป็นเพราะเวลานั้นมีผู้มาสมัครเรียนมาก ทางสำนักเรียนคงกลั่นกรองเอาเฉพาะผู้อายุน้อยและมีความตั้งใจเรียนเท่านั้น เมื่อพักแรมที่วัดท่ามะโอ ๓ คืน

ตามระเบียบของวัดแล้ว ก็พากันกลับไปท่องกัจจายนสูตรที่วัดป่านางเหริญ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา ที่อยู่จำพรรษามาก่อน ใช้เวลาท่องประมาณ ๑ เดือน และทบทวนให้แม่นยำดีแล้ว ก็พากันกลับไปวัดท่ามะโอเพื่อสมัครเรียนอีกรอบ หลวงพ่อท่านจำพวกเราไม่ได้ ท่านก็ให้กัจจายนสูตรไปท่องอีก พวกเราบอกท่านว่าท่องจำได้แล้ว ท่านก็ให้สวดให้ฟัง เมื่อเห็นว่าเราสวดได้ถูกต้องท่านจึงรับไว้เป็นศิษย์สำนักเรียนบาลีใหญ่และพระไตรปิฎกวัดท่ามะโอ แม้ยังไม่ได้เรียนเลยสักวิชาเดียว เราก็รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ท่องกัจจยนสูตรจนจบและได้เป็นลูกศิษย์หลวงพ่อธัมมานันทมหาเถระแห่งวัดท่ามะโอ อีกทั้งยังได้อยู่ในกุฏิจันทรวิโรจน์ที่ตระกูลอุปถัมภ์วัดสร้างไว้ จึงมีความอุตสาหะอย่างใหญ่หลวง โดยตั้งใจว่าจะทำตัวเหมือนไปติดคุก จะพยายามไม่อยากออกไปไหน นอกจากเวลาบิณฑบาตกับเวลาป่วยไปหาหมอ เอาเถอะ ก่อนจะอยู่เหมือนติดคุกก็ขอไปบริจาคโลหิตซะก่อน วันหนึ่งหลังจากฉันภัตตาหารเพลแล้ว จึงชวนกันไปกราบลาขอนุญาตหลวงพ่อไปโรงพยาบาลศูนย์ลำปางเพื่อบริจาคโลหิต เมื่อเข้าไปลาหลวงพ่อถึงห้องนอน เห็นท่านนอนอ่านหนังสืออยู่จึงไม่ได้กราบ แต่ท่านก็อนุญาตให้ไป ใช้เวลาไปโรงพยาบาลและกลับมาประมาณ ๒ ชั่วโมง เข้าไปกราบเรียนให้หลวงพ่อทราบ เห็นท่านยังนอนอ่านหนังสืออยู่บนเตียง ก็ไม่ได้กราบอีกเพราะพระไทยสอนกันมาว่า เห็นพระผู้ใหญ่ไม่ครองจีวร หรือฉันภัตตาหารอยู่ ไม่ควรกราบ พวกเราจึงไม่ได้ระแวงอะไร พอถึงตอนค่ำทำวัตรเย็นเสร็จ ซึ่งปรกติหลวงพ่อจะโอวาทลูกศิษย์เป็นประจำทุกวันไม่เคยขาด หลวงพ่อได้ไล่พวกเราออกจากวัดด้วยเหตุผลว่า

ไปมาไม่กราบ ตามระเบียบแบบพม่า ไล่เวลาใดก็ต้องออกเวลานั้น พวกเราถูกไล่ออกในเวลาค่ำคืนก็ไม่รู้ว่าจะไปไหน ครูบาอาจารย์รุ่นพี่แนะนำว่า ให้นอนค้างคืนที่นี่ก่อน ตอนเช้าค่อยไปกราบขอขมาหลวงพ่อ ถ้าท่านไล่ออกอีกค่อยไป พวกเราก็ทำตาม รุ่งเช้าไปกราบขอขมาอโหสิกรรม หลวงพ่อก็เมตตาว่ากล่าวตักเตือนแล้วบอกให้ไปท่องหนังสือ พอได้ยินหลวงพ่อบอกว่าไปท่องหนังสือ พวกเราก็โล่งใจและดีใจว่าหลวงพ่อยอมรับไว้เป็นลูกศิษย์ต่ออีกแล้ว

พวกเราใช้เวลาถักทอปะติดปะต่อความรู้ทีละน้อย ตลอด ๕ ปี ที่ได้อาศัยศึกษาบาลีใหญ่และพระไตรปิฎกที่วัดท่ามะโอ ได้เรียนวิชาไวยากรณ์คัมภีร์ปทรูปสิทธิ คัมภีร์อภิธานัปปทีปิกา คัมภีร์วุตโตทัย คัมภีร์สุโพธาลังการะ ภิกขุปาติโมกข์ และคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ จากครูบาอาจารย์หลายท่าน หลวงพ่อสอนคัมภีร์ปทรูปสิทธิและพระไตรปิฎกสีมาขันธกะ อาจารย์อุดม (เขมานันท์) สอนคัมภีร์ปทรูปสิทธิ อาจารย์พระมหาประวัติ (โต) สอนคัมภีร์วุตโตทัย อาจารย์บุญถนอม สอนคัมภีร์สุโพธาลังการะ อาจารย์พระมหาสมลักษณ์ สอนคัมภีร์อภิธรรมวันละ ๑๕ นาทีก่อนฉันภัตตาหารเช้า อาจารย์คุณารักษ์ สอนแปลธรรมบทตอนพักเที่ยง อาจารย์เจริญ อุตฺตโร (พระครูวิริยพัฒนกิจ) สอนเสริมคัมภีร์ปทรูปสิทธิ และมอบต้นฉบับคัมภีร์ปทรูปสิทธิแปลฉบับพิมพ์ดีดให้เป็นคู่มือเรียน อาจารย์นันทสิริเถระ สอนพระไตรปิฎก อาจารย์ปุญญะ เมตตารับฝากซื้อหนังสือเรียนจากประเทศพม่า เป็นต้น

ทุกวันเป็นนิตย์ จะเห็นหลวงพ่อ มือซ้ายถือขันน้ำ มือขวาถือแปรงขัดพื้น เดินวนไปทั่ววัด ทั้งเวลาเช้าและเวลาบ่าย เพื่อตรวจดูถนนและลานปูน สักครู่เดียวก็เห็นท่านย่อตัวลงนั่ง หยดน้ำในขันลงเล็กน้อย แล้วขัดด้วยแปรง ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ตรงนั้นบ้างตรงนี้บ้าง ใหม่ๆก็ไม่รู้ว่าท่านทำอะไร แต่คิดเอาเองว่า คงจะมีลูกศิษย์สักคนทำอะไรหล่นแปดเปื้อนแถวนั้นกระมัง วันหนึ่งขณะที่ผมยืนท่องหนังสืออยู่ใกล้กับเสาไฟข้างต้นลำไยที่มีตุ่มน้ำดื่ม อยู่ด้านหน้าอาคารเรียน ขณะที่หลับตาท่องทบทวนหนังสืออยู่นั้น ก็ได้ยินเสียงแปรงขัดพื้นดังมาจากด้านหลังของผม ห่างไม่ถึงวา จึงลืมตาหันไปมองดู ก็เห็นหลวงพ่อนั่งย่อตัวขัดพื้นอยู่เหมือนทุกครั้ง

แต่คราวนี้มีเปื้อนอยู่หลายจุดได้ยินเสียงหลวงพ่อพูดว่า “นกนี้มีวิญญาณแต่ไม่มีปัญญา ขี้ได้ทุกวัน” ผมทั้งได้เห็นทั้งได้ยิน ก็รู้ชัดเลยว่า หลวงพ่อกำลังขัดล้างขี้นก ส่วนใจผมก็คิดขึ้นมาว่า “เอ๊หลวงพ่อขัดเพื่อให้ถนนสะอาด หรือขัดเพื่อให้ตัวของท่านสะอาดกันนะ หรือเพื่อสอนลูกศิษย์ หรือเพื่อทุกอย่างที่ว่ามานั้น แต่ว่าผมช่างโง่จริงๆ มีแต่วิญญาณ ไม่มีปัญญา เพราะผมทำได้แต่ขยับออกให้หลวงพ่อขัดพื้นถนนเท่านั้น ไม่มีจิตอาสาจะช่วยหรือแบ่งเบาภาระให้หลวงพ่อเลย หลบไปยืนมุมอื่นแล้วท่องหนังสือต่อ เพื่อจะไว้ตอบคำถามตอนเข้าทำวัตรสวดมนต์เย็น เพราะหลังจากสวดมนต์จบ หลวงพ่อจะหันหน้ามาหาลูกศิษย์ แล้วไล่ถามเนื้อหาที่เรียนในวันนั้นกับลูกศิษย์ทุกคน หลวงพ่อบำเพ็ญประโยชน์เพื่อทุกคน ส่วนผมเองกลับทำแต่เพื่อตนเอง จึงได้ตั้งปณิธานไว้ว่า หากหลวงพ่อสอนสิ่งใดให้เราไว้ จะต้องสอนสิ่งนั้นให้แก่ลูกศิษย์ของ

เราอีกต่อหนึ่ง เพื่อแบ่งเบาภาระของท่าน ปีแล้วปีเล่า แม้จะผ่านไป ๕ ปี ๑๐ ปี ๒๐ ปี ไม่ว่าเวลาจะล่วงเลยไปสักกี่ปี ทุกครั้งที่ได้กลับไปกราบหลวงพ่อที่วัดท่ามะโอ ตราบเท่าที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ก็จะเห็นท่านบำเพ็ญประโยชน์เช่นนั้นไม่แปรเปลี่ยน แม้วันนี้จะไม่มีหลวงพ่อผู้มีวิญญาณก็จริง แต่ปัญญาของท่านได้ถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ทุกคนไว้แล้ว ท่านจากไปก็คงไม่มีส่วนจะเสียดาย เพราะท่านได้ทำประโยชน์แก่ศิษย์ทุกคนไว้อย่างดีแล้ว วันนี้ ศิษย์ทุกคนควรคำนึงว่า ได้แสดงความกตัญญูตอบแทนพระคุณของท่านคุ้มค่าหรือยัง ?

พระคือผู้ ประเสริฐ ล้ำเลิศค่า
ดั่งบิดา ปกป้อง ผองศิษยา
แนะประโยชน์ โกฏิเกิน คณนา
หลั่งวิชา แทนจุมพิต ศิษย์ทุกคน

พระมหาสมปอง มุทิโต

ชีวประวัติ

หลวงพ่อพระภัททันตะ ธัมมานันทมหาเถระ
สาสนธชสิริปวรธัมมาจริยะ อัครมหาบัณฑิต

ณ หมู่บ้านต่าสี่ อำเภอเหย่สะโจ่ จังหวัดปขุกกู่ ประเทศสหภาพพม่า คุณแม่หง่วยหยี่ ได้ให้กำเนิดบุตรชายคนที่ ๓ ด้วยโสรดิถี มกรนักขัตตฤกษ์ แรม ๑๔ ค่ำ เดือนอ้าย ปีระกา ตรงกับวันเสาร์ที่ ๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๖๓ (จุลศักราช ๑๒๘๒ คริสต์ศักราช ๑๙๒๑) คุณแม่หง่วยหยี่กับคุณพ่อโภเตด ได้ตั้งมงคลนามให้บุตรชายผู้เป็นดุจแก้วตาดวงใจว่า **“เด็กชายตันหม่อง”** และได้ให้กำเนิดบุตรชายทั้งสิ้นรวม ๔ คน

ตระกูลนี้มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า เมื่อเห็นว่าหมู่บ้านต่าสี่ยังไม่มีวัดเลย จึงได้ร่วมกันสร้างวัดต่าสี่ให้เป็นวัดประจำหมู่บ้าน และได้สร้างเจดีย์ทองประดิษฐานไว้ในวัดนั้นด้วย ซึ่งเป็นบรรยากาศที่น้อมอัธยาศัยของลูกหลานทุกคนให้ได้เข้าสู่ร่มผ้ากาสาวพัตร์ เมื่อเด็กชายตันหม่องอายุได้ ๗ ขวบ มารดาบิดาได้นำท่านไปฝากไว้ให้เป็นลูกศิษย์วัด กับท่านอาจารย์อูญาณะ เจ้าอาวาสวัดโตงทัตในหมู่บ้านต่าสี่ ในวันที่ ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๐

นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นในเส้นทางพระพุทธศาสนาของเด็กชายตันหม่อง เธอจึงได้เรียนหนังสือตั้งแต่ชั้นอนุบาลและชั้นประถม แม้จะเป็นเด็กวัดตัวน้อยๆ ท่านก็มีความทรงจำที่เป็นเลิศกว่าผู้อื่น

สามารถทรงจำบทสวดมนต์ต่างๆได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ทรงจำพระปริตรได้ทั้ง ๑๑ สูตร ทรงจำคัมภีร์นมักการะ คัมภีร์โลกนีติ ชยมังคลคาถา ชินบัญชร นาสนกรรม ทัณฑกรรม เสขิยวัตร และขันธกะ ๑๔ วรรค ทั้งภาคบาลีและคำแปล แม้กระทั่งโหราศาสตร์ที่นับตัวเลขด้วยคำภาษาบาลีที่เรียนยาก ท่านก็ได้เรียนจนเข้าใจและจำได้ไม่หลงลืม

เมื่อถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๗ ท่านมีอายุ ๑๔ ปี ได้รับการบรรพชาเป็นสามเณร มีฉายาภาษาบาลีว่า "**สามเณรธัมมานันทะ**" โดยมีท่านอาจารย์อูจารินทะ เป็นพระอุปัชฌาย์ หลังจากบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว พระอุปัชฌาย์ให้ท่านท่องจำคัมภีร์กัจจายนสูตรและคำแปล ตามคัมภีร์กัจจายนสุตตัตถะ ทั้งได้สอนคัมภีร์กัจจายนสังเขปให้ท่านด้วย

ต่อมา ได้ย้ายไปอยู่วัดปัตตปิณฑิการาม ในตัวอำเภอเหย่สะโจ่ โดยมีอาจารย์อูอุตตระเป็นเจ้าอาวาสและอาจารย์สอน ได้เรียนคัมภีร์เพิ่มเติมอีกหลายคัมภีร์ คือ คัมภีร์พาลาวตาระ กัจจายนะ สัททนีติสุตตมาลา อภิธัมมัตถสังคหะ เทฺวมาติกา ขุททสิกขา กังขาวิตรณี และพระวินัยปิฎก

เมื่ออายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ท่านได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ในวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๓ โดยมีท่านอาจารย์อูสุชาตะ ผู้เป็นศิษย์ท่านอาจารย์อูอุตตระ เป็นพระอุปัชฌาย์ ณ พัทธสีมาวัดหญ่องเป่งต่า จังหวัดมอละไมฺยจุน มีนายพละกับนางเส่งมฺยะ ผู้อยู่บ้านเลขที่ ๒๐ ถนนสายที่สี่ ในจังหวัดมอละไมฺยจุน

เป็นโยมอุปัฏฐากถวายเครื่องอัฏฐบริขาร นับว่าท่านได้ทำเพศแห่งสมณะให้มีความมั่นคงถาวรในพระพุทธศาสนา อันเข้าใกล้มรรคผล และนิพพาน

หลังจากอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ท่านอาจารย์อูอุตตระ ได้ส่งท่านไปศึกษาพระปริยัติธรรมต่อ ในสำนักของท่านอาจารย์อูโกสัลลาภิวังสะ วัดมหาวิสุทธาราม จังหวัดมันดเล จึงได้ศึกษาคัมภีร์ไวยากรณ์ภาษาบาลี คือคัมภีร์ปทรูปสิทธิและคัมภีร์ปทวิจยะ

ในช่วงนั้นเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ จังหวัดมันดเลเป็นเป้าหมายในการโจมตีทางยุทธศาสตร์ เพราะเป็นเมืองหลวงอันดับสองรองจากกรุงย่างกุ้ง จึงถูกโจมตีอย่างหนัก เป็นเหตุให้ท่านอาจารย์อูธัมมานันทะ ย้ายจากจังหวัดมันดเลไปอยู่จังหวัดมะไลย ได้ศึกษาคัมภีร์อภิธานัปปทีปิกา ฉันโทปกรณ์ สุโพธาลังการะ เภทจินตา และกัจจายนสาระ ในสำนักของท่านอาจารย์อูจันทโชติ เจ้าอาวาสวัดสิริโสมาราม หมู่บ้านกันจี จังหวัดมะไลย และยังได้ศึกษาคัมภีร์กัจจายนสุตตัตถะ พร้อมทั้งวิธีการสร้างรูปคำศัพท์ ตามนัยของคัมภีร์กัจจายนะ นามปทมาลา และอาขยาตปทมาลา ได้ศึกษาคัมภีร์พระอภิธรรม คือ คัมภีร์ปรมัตถสรูปเภทนี มาติกา และธาตุกถา รวมทั้งคัมภีร์ปาราชิกกัณฑอรรถกถา (สมันตปาสาทิกา) ท่านพำนักอยู่ที่วัดสิริโสมารามรวม ๕ ปี จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลง

ประกอบกับสมัยนั้น แถบจังหวัดปขุกกู่ และอำเภอเหย่สะโจ่ไม่นิยมสอบสนามหลวง เพียงแต่ศึกษาเล่าเรียนให้แตกฉานเท่านั้น

ท่านจึงไม่สนใจเข้าสอบตั้งแต่เป็นสามเณร เรื่อยมาจนได้อุปสมบท เป็นพระภิกษุ เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลง จึงได้เริ่มสอบสนามหลวง และสอบไล่ได้ชั้น **“ปะถะมะแหง่”** แล้วย้ายจากวัดสิริโสมาราม ไปอยู่วัดมหาวิสุทธาราม จังหวัดมันดเล อันเป็นที่พำนักอยู่เดิม ในที่นั้น ท่านได้เรียนคัมภีร์ต่างๆ จากอาจารย์อูโกสัลลาภิวังสะ อูชาเนยยพุทธิ อูสุวัณณโชติภิวังสะ และอูอานันทปัณฑิตาภิวังสะ จนสอบได้ชั้น **“ปะถะมะลัด”**

หลังจากนั้น ท่านได้ย้ายไปอยู่วัดเหว่หยั่นโผ่งต่า ได้เดินทางไปศึกษาคัมภีร์ปัฏฐานที่วัดปัฏฐานาราม ภูเขาสะกาย จังหวัดสะกาย เป็นพิเศษด้วย โดยมีท่านอาจารย์อูอินทกะ (อัครมหาบัณฑิต) เป็นผู้สอน จึงทำให้สอบไล่ชั้น **“ปะถะมะจี”** ได้เป็นอันดับ ๓ ของประเทศ

ในปีถัดมา ท่านได้ศึกษาคัมภีร์ต่างๆในชั้นธัมมาจริยะ จากท่านอาจารย์อูกัลยาณะ ผู้มีชื่อเสียงในการสอนคัมภีร์ชั้นธัมมาจริยะมากที่สุดในเมืองมันดเลในเวลานั้น จึงสอบไล่ชั้น **“ธัมมาจริยะ”** ได้ทั้ง ๓ คัมภีร์ คือ ปาราชิกบาลีและอรรถกถา สีลักขันธวรรคบาลีและอรรถกถา ธัมมสังคณีบาลีและอัฏฐสาลินีอรรถกถา จึงได้รับตราตั้งว่า **“สาสนธชธัมมาจริยะ”** และยังสอบได้คัมภีร์พิเศษในชั้นธัมมาจริยะอีก คือ คัมภีร์มหาวัคคาทิอรรถกถา สังยุตตนิกายอรรถกถา และวิภังคาทิอรรถกถา จึงได้รับตราตั้งชั้นพิเศษว่า **“สาสนธชสิริปวรธัมมาจริยะ”** ซึ่งเป็นเรื่องยากมากที่ใครๆ จะทำตามท่านได้ เมื่อย้อนดูประวัติการสอบตั้งแต่ชั้นแรกถึงชั้น

ธัมมาจริยะ ของท่านอูธัมมานันทะแล้ว จึงได้รู้ว่าท่านสอบได้ทุกชั้นมาโดยตลอด ไม่เคยสอบตกเลย จึงได้รับความยกย่องจากอาจารย์และเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ให้เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมในวัด ๓ แห่ง คือ วัดสิริโสมาราม จังหวัดมะไลย วัดปัตตปิณฑิการาม อำเภอเหย่สะโจ่ และวัดเหว่หยั่นโผ่งต่า จังหวัดมันดเล มาตั้งแต่ก่อนจะเรียนจบชั้น "ปะถะมะจี" เสียอีก

เมื่อท่านเจริญอายุได้ ๓๗ ปี ๑๗ พรรษา ช่วงเดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๐ กรมการศาสนาของประเทศสหภาพพม่าได้นิมนต์ท่านให้เป็นพระธรรมฑูต เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในต่างประเทศ ท่านจึงย้ายไปอยู่ในสังฆมณฑลกะบ่าเอ กรุงย่างกุ้ง ซึ่งเป็นทั้งกรมการศาสนา และมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อการเผยแผ่ (ธัมมทูตวิชชาลยะ) ได้ศึกษาภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น เพื่อเตรียมตัวให้พร้อม ก่อนเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังประเทศญี่ปุ่น ในปีเดียวกันนั้น ท่านเจ้าคุณพระธรรมคุณาภรณ์ (เช้า จิตปญฺโญ ป.ธ. ๙) เจ้าอาวาสวัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ ประเทศไทย ได้ส่งหนังสือไปถึงกรมการศาสนาแห่งประเทศสหภาพพม่า ขอพระอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในพระปริยัติธรรม มาเป็นอาจารย์สอนที่วัดโพธาราม กรมการศาสนาแห่งประเทศสหภาพพม่าพิจารณาดูความเหมาะสมแล้ว เห็นว่าควรจะส่งท่านอูธัมมานันทะมาเป็นอาจารย์สอนพระปริยัติที่ประเทศไทย จึงได้กราบเรียนโดยรับรองกับท่านว่า เมื่อท่านสอนพระปริยัติธรรมในประเทศไทยได้หนึ่งพรรษาแล้ว จะส่งต่อไปยังประเทศญี่ปุ่น ท่านจึงได้เดินทางมายังวัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์

ตามที่กรมการศาสนานิมนต์ ในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒

เมื่อมาอยู่ที่วัดโพธาราม ท่านอาจารย์อูธัมมานันทะได้ทำการสอนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุและสามเณรจำนวน ๒๐๐ รูป เมื่อออกพรรษาแล้วท่านก็ยังไม่ได้เดินทางไปประเทศญี่ปุ่นตามความมุ่งหมายเดิม เพราะท่านเจ้าคุณพระธรรมคุณาภรณ์ นิมนต์ให้อยู่สอนพระปริยัติธรรมต่อ ท่านจึงได้พำนักอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์เป็นเวลาถึง ๖ ปี

ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๗ ระหว่างที่ท่านพำนักอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์นั้น กรมการศาสนาประเทศสหภาพพม่าได้นิมนต์ท่านให้เดินทางกลับ เพื่อร่วมจัดทำคัมภีร์พจนานุกรมพระไตรปิฎกฉบับบาลี-พม่า เล่มที่ ๑ และตรวจชำระคัมภีร์ต่างๆ มีสุโพธาลังการฎีกาเป็นต้น ในสมัยปัจฉิมฎีกาสังคายนา ที่มหาปาสาณคูหา กะบ่าเอ กรุงย่างกุ้ง ท่านจึงได้เดินทางกลับประเทศของท่านเป็นการชั่วคราว เพื่อร่วมจัดทำคัมภีร์ดังกล่าว เป็นเวลา ๑ ปี หลังจากการทำสังคายนาพระบาลี อรรถกถา และฎีกา รวมทั้งคัมภีร์ต่างๆ ได้สิ้นสุดลง ท่านก็ได้เดินทางกลับมาพำนักอยู่ที่วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ตามเดิม

ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๘ ท่านอาจารย์อูเนมินทะ (อัครมหาบัณฑิต) เจ้าอาวาสวัดท่ามะโอ รูปที่ ๓ ชราภาพมากแล้ว จึงได้ทำหนังสือไปถึงกรมการศาสนาประเทศสหภาพพม่า บอกความประสงค์ว่า จะนิมนต์ท่านอาจารย์อูธัมมานันทะให้มาเผยแผ่

พระพุทธศาสนาประจำอยู่ที่วัดท่ามะโอ จังหวัดลำปาง ทางกรมการศาสนาประเทศสหภาพพม่า ก็ได้ทำหนังสือแจ้งให้ท่านทราบ ท่านจึงได้ย้ายจากจังหวัดนครสวรรค์มาอยู่ที่วัดท่ามะโอ จังหวัดลำปาง เมื่อวันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๖ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๘ ท่านย้ายมาอยู่ที่วัดท่ามะโอเพียง ๕ เดือนเท่านั้น ท่านอาจารย์อูเนมินทะ เจ้าอาวาสวัดท่ามะโอ ก็มรณภาพลงด้วยโรคชรา ท่านอาจารย์อูธัมมานันทะจึงได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดท่ามะโอสืบมาจนตลอดอายุขัย

เพราะท่านเป็นผู้เรียนเก่ง สอนก็เก่ง มีความรักในการเรียนการสอนมากเป็นพิเศษ จึงไม่อยู่นิ่งเฉย ท่านเริ่มจัดการเรียนการสอนด้านพระปริยัติธรรม อันเป็นหลักสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น ในวันพฤหัสบดี แรม ๒ ค่ำ เดือน ๖ ปีมะแม ตรงกับวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๐ จนเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีชื่อเสียงขึ้นตามลำดับ กิตติศัพท์ของท่านและของสำนักเรียนวัดท่ามะโอ ดังกระฉ่อนไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย มีพระภิกษุและสามเณรผู้ใฝ่ใจศึกษา เดินทางมาจากทั่วทุกมุมของประเทศ เพื่อสมัครเป็นศิษย์ผู้สืบสานการเรียนการสอนที่เข้าถึงแก่นแท้ของพระปริยัติศาสนา จะได้มีปรีชาสามารถจรรโลงรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวร สมกับเป็นพระศาสนาที่ประเสริฐสูงสุดในโลก เหล่าศิษยานุศิษย์ผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนศิลปศาสตร์แขนงเอก จากท่านอาจารย์อูธัมมานันทะ ล้วนเป็นผู้ทรงความรู้ความสามารถที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ของบูรพาจารย์ จึงได้พากันเอาใจใส่ในการ

เรียนการสอนอย่างจริงจัง จนสามารถผลิตนักศึกษาให้สอบไล่ได้ทั้งแผนกนักธรรมและแผนกบาลีเป็นจำนวนมากทุกปีเสมอมา ทั้งมีความสามารถในการสอนและทรงจำคัมภีร์ต่างๆ ในระดับชั้นพระไตรปิฎกอันเป็นชั้นเรียนสูงสุดอีกด้วย

ท่านอาจารย์อูธัมมานันทะได้พร่ำสอนลูกศิษย์ของท่านอยู่เสมอว่า การศึกษาพระไตรปิฎกให้แจ่มแจ้งนั้น จำเป็นต้องอาศัยคัมภีร์พื้นฐาน ๔ คัมภีร์ คือ

(๑) คัมภีร์บาลีไวยากรณ์ทั้ง ๓ สาย ได้แก่ สายกัจจายนะ สายโมคคัลลานะ และสายสัททนีติ

(๒) คัมภีร์อภิธานัปปทีปิกา

(๓) คัมภีร์วุตโตทยฉันโทปกรณ์

(๔) คัมภีร์สุโพธาลังการะ

ท่านจึงสอนลูกศิษย์ให้ได้ศึกษาคัมภีร์พื้นฐานทั้ง ๔ คัมภีร์นั้นให้ช่ำชองก่อน โดยการให้ทรงจำหลักสูตร ทั้งสอนและอธิบายให้เข้าใจในหลักสูตรอย่างแจ่มแจ้ง แล้วหมั่นสาธยายทบทวนไม่ให้ลืมเลือน และจัดพิมพ์คัมภีร์เหล่านั้นไว้เป็นหลักสูตรจนแพร่หลายเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักปราชญ์สายบาลี ได้รับการยกย่องเรียกขานว่า "บาลีใหญ่" อันเป็นคัมภีร์ไขความของพระไตรปิฎก ซึ่งมีคัมภีร์ที่ได้รับการจัดพิมพ์แล้วรวม ๒๐ คัมภีร์ คือ

๑. กัจจายนะ
๒. ปทรูปสิทธิ
๓. โมคคัลลานพฺยากรณะ
๔. สัททนีติ สุตตมาลา
๕. นฺยาสะ
๖. อภิธานัปปทีปิกา

๗. สุโพธาลังการะ
๘. วุตโตทยฉันโทปกรณ์
๙. สุโพธาลังการะปุราณฎีกา
๑๐. สุโพธาลังการะอภินวฎีกา
๑๑. ขุททสิกขาและมูลสิกขา
๑๒. ธาตฺวัตถสังคหะ
๑๓. สัททัตถเภทจินตา
๑๔. กัจจายนสาระ
๑๕. ณฺวาทิโมคคัลลานะ
๑๖. พาลาวตาระ
๑๗. สังขฺยาปกาสกะ
๑๘. สังขฺยาปกาสกฎีกา
๑๙. ปโยคสิทธิ
๒๐. วุตโตทยฉันโทปกรณ์แปล

คัมภีร์ที่ท่านอาจารย์ได้รจนาขึ้นเองมี ๔ คัมภีร์ คือ

๑. อุปจารนยะและเนตติหารัตถทีปนี
๒. อุปสัมปทกัมมวาจาวินิจฉัย
๓. สังขิตตปาติโมกขุทเทสวินิจฉัย
๔. นานาวินิจฉัย

ด้วยผลงานด้านการสอนและการเรียบเรียงรจนาคัมภีร์อีกมายมายหลายคัมภีร์ รัฐบาลประเทศสภาพพม่า ได้รับทราบเกียรติคุณความดีในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของท่าน จึงได้น้อมถวายตำแหน่ง “อัครมหาบัณฑิต” แด่หลวงพ่อ ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๔ จึงเป็นที่รู้จักกันในมงคลนามว่า “หลวงพ่อพระภัททันตะ ธัมมานันทมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต” และมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อันเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ของประเทศไทย ก็ได้ทราบเกียรติคุณของหลวงพ่อ จึงได้น้อมถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แด่ท่าน

หลวงพ่อของพวกเรา แม้อยู่ในวัยชราภาพก็ตาม ท่านก็ไม่ได้

คำนึงถึงความชราภาพของตนเองเลย ยังมีดวงหทัยอันเต็มเปี่ยมด้วยเมตตา มีความอุตสาหะพร่ำสอนศิษยานุศิษย์ให้พยายามศึกษาเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอ มวลศิษยานุศิษย์เล่า ก็พากันถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะมาเล็งเห็นโทษที่ไม่ปฏิบัติตามและเล็งเห็นประโยชน์อันประเสริฐที่ได้ปฏิบัติตาม จึงได้ช่วยกันขวนขวาย จัดการเรียนการสอนตามแนวที่หลวงพ่อได้สอนตนมาให้สืบทอดถึงรุ่นลูกหลานต่อไปในอนาคต พากันหวังอยู่ว่า หลวงพ่อจะเบาใจและวางใจได้ว่า พระพุทธศาสนาที่แผ่ซ่านอยู่ในสายเลือดของท่านนั้น ได้รับการสืบทอดอย่างลงตัวแล้ว สมกับมโนปณิธานที่หลวงพ่อท่านได้ตั้งจิตอธิษฐานไว้ว่า

จิรํ ติฏฺฐตุ สทฺธมฺโม ธมฺเม โหนฺตุ สคารวา.

ขอให้พระสัทธรรมจงดำรงอยู่ตลอดกาลนาน

ขอให้ชนทั้งหลายจงมีความเคารพยำเกรงในพระธรรม

เมื่อวันที่ ๑๘-๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ หลวงพ่อได้มีโอกาสเดินทางกลับไปเยือนบ้านเกิดเพื่อสงเคราะห์หมู่ญาติ เพื่อเยี่ยมสำนักเรียนที่เคยเรียนเคยสอน และเยี่ยมสำนักที่เคยอยู่อาศัย เพื่อย้อนรอยสู่อดีตอันอบอุ่น สู่ความทรงจำอันยากจะลืมเลือน ที่อยากเล่าให้ลูกศิษย์ทุกคนได้รับฟัง

เมื่อเป็นโอกาสดีอย่างนี้ พวกเราเหล่าศิษย์ มีพระมหาสมปอง มุทิโต พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล พระมหาสุรัช ปุญฺญาธิโก พระมหาชูศักดิ์ สทฺธมฺมาลงฺกาโร คุณแม่มนพร พิบูลภานุวัธน และ ผ.ศ.มยุรี เจริญ จึงขอติดตามหลวงพ่อไปด้วย เพื่อบันทึก

เรื่องราวต่างๆ มาเล่าสู่กันฟัง อย่างภาคภูมิใจและชื่นชมโสมนัสอย่างยิ่ง

หลวงพ่อวัดท่ามะโอ **พระภัททันตะ ธัมมานันทมหาเถระ สาสนธชสิริปวรธัมมาจริยะ อัครมหาบัณฑิต** ท่านทุ่มเทชีวิตอุทิศกายและใจให้แก่พระพุทธศาสนา จนถึงวัยชราภาพ อีกทั้งสังขารก็ไม่เที่ยงแท้ แต่ความตายนั้นเป็นของเที่ยง ท่านจึงละสังขารไปสู่ภพชาติอันเข้าใกล้พระนิพพาน ในวันที่ ๕ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ รวมสิริอายุได้ ๙๓ ปี ๔ เดือน ๒๗ วัน

อนึ่ง ตลอด ๗๓ พรรษา ที่หลวงพ่อได้ดำเนินปฏิปทาอยู่ในร่มผ้ากาสาวพัตร์ ช่างเป็นชีวิตที่แสนประเสริฐสุด ท่านดำรงอยู่ในฐานะผู้มีวัยอันเจริญ ผู้มีอัธยาศัยอันถูกหล่อหลอมกล่อมเกลาให้งดงามด้วยวิชชาคือพระปริยัติศาสนาที่ได้ศึกษามาอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ งดงามด้วยจรณะคือปฏิปทาอันเป็นข้อวัตรปฏิบัติที่คล้อยตามหลักพระสัทธรรมที่ได้ศึกษามาเป็นอย่างดีแล้ว งดงามด้วยโอวาทานุสาสนีที่ได้ตักเตือนพร่ำสอนมวลหมู่ศิษย์ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน มีความงดงามน่าเลื่อมใสยิ่ง ข้อวัตรปฏิบัติที่บริบูรณ์ไร้ที่ติของท่าน เหล่าศิษยานุศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ต่างชื่นชมโสมนัส เคารพยำเกรง ถือปฏิบัติเอาเป็นแบบอย่าง จะยังพากันเรียกขานด้วยความเคารพและอบอุ่นยิ่งว่า "**หลวงพ่อ**" ตลอดไป

พระมหาสมปอง มุทิโต รวบรวม

คำนำ

การให้ทาน การสมาทานรักษาศีล และการเจริญภาวนา บุญทั้ง ๓ ประการนี้ พุทธบริษัทผู้หวังความสุขความเจริญทั้งในทางโลกและทางธรรม ควรกระทำบำเพ็ญให้เป็นไปอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพราะว่า **การให้ทาน** เป็นการบำเพ็ญบุญกุศลระดับต้นอันจะส่งผลให้ได้โภคสมบัติและสวรรค์สมบัติอันน่าปรารถนา **การสมาทานรักษาศีล** เป็นการบำเพ็ญบุญกุศลระดับกลางอันจะส่งผลให้ได้สวรรค์สมบัติและมนุษย์สมบัติอันน่าปรารถนา และ **การเจริญภาวนากัมมัฏฐานทั้งสมถะและวิปัสสนา** เป็นการบำเพ็ญบุญกุศลระดับสูงสุดอันจะส่งผลให้ได้สวรรค์สมบัติและนิพพานสมบัติอันน่าปรารถนา

ชาวพุทธส่วนใหญ่เข้าใจการบำเพ็ญบุญกุศลทั้ง ๓ ส่วนนี้เป็นอย่างดี แต่ก็ยังมีบางคนที่ไม่เข้าใจหรือเข้าใจยังไม่พอ เมื่อมีโอกาสได้ให้ทาน มีโอกาสได้รักษาศีล มีโอกาสได้เข้ากัมมัฏฐานเจริญภาวนา ก็เกิดความสงสัยขึ้นในลำดับใดลำดับหนึ่งว่า ให้ทานอย่างไร รักษาศีลอย่างไร เจริญภาวนาอย่างไร จึงจะถูกต้องตามวิธีที่พระพุทธองค์ผู้ทรงเป็นพระบรมครูผู้สั่งสอนมนุษย์และเทวดาทรงสั่งสอนไว้เพื่อให้ดำรงตนอยู่ในความดีงาม ทั้งอำนวยคุณประโยชน์ต่ออัธยาศัยในการทำบุญกุศลให้ยิ่งขึ้น เมื่อมีความสงสัยเกิดขึ้น ก็เกิดคำถามขึ้นมากมาย ถามในใจก็มี ออกปากถามกันเองก็มี ถามพระก็มี ถามผู้รู้อื่นๆบ้างก็มี

ด้วยเหตุนี้ จึงได้รวบรวมคำถามที่มีผู้คนมาถามอย่างเอาจริง

เอาจัง เพื่อหาคำตอบที่ชัดเจนถูกต้อง ทั้งเรื่องการให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา โดยมุ่งให้เกิดความเข้าใจชัดเจนในเบื้องต้นก่อน เมื่อเข้าใจดีแล้วก็ทำถูกวิธี เมื่อทำถูกวิธีย่อมได้รับประโยชน์สุขตามความปรารถนา

ชาวพุทธส่วนใหญ่ที่เคยสั่งสมบุญ วาสนา บารมี มาแต่อดีต และผลของบุญที่เคยได้ทำมานั้นกำลังกระตุ้นจิตเตือนใจให้เกิดความอุตสาหะกระตือรือร้นขวนขวาย ยินดีพอใจ ใคร่สร้างบุญกุศลที่ตนสามารถกระทำได้ให้ยิ่งขึ้น ทั้งเล็งเห็นโทษที่ได้ทำกุศลไว้เพียงเล็กน้อย และเล็งเห็นประโยชน์สุขอันเป็นผลของบุญกุศลที่ได้ทำมาแล้ว จึงได้น้อมทั้งกาย วาจา ใจ ไปในการทำบุญศลทั้งปวง ดำเนินชีวิตอยู่ในเส้นทางแห่งบุญกุศลตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งใจด้วยศรัทธาแรงกล้าอยู่เสมอว่า จะให้ทาน จะรักษาศีล และจะเจริญภาวนา ให้เต็มความสามารถ หากจะยังมีความสงสัยประเด็นใดประเด็นหนึ่งอยู่อีก ก็จะสอบถามผู้รู้ทั้งหลายจนกว่าจะเข้าใจแจ่มแจ้ง จะไม่ยอมให้ความสงสัยมาทำลายความตั้งใจสร้างบุญกุศลให้หยุดชะงักลงอย่างแน่นอน

ขอนำความสงสัยที่ทำให้เกิดคำถามต่างๆ มาเฟ้นหาคำตอบตามลำดับจากง่ายไปหายาก เรียบเรียงให้เป็นไปตามลำดับก่อนหลังตรงตามกระแสหลักธรรม เพื่อบรรเทาความสงสัย และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในคำสอนให้ครบถ้วนทั้ง ๓ ประเด็นแล้วจัดพิมพ์เป็นหนังสือเล่มน้อยนี้ โดยได้ใช้ชื่อหนังสือว่า “**ถามตอบ ทาน ศีล ภาวนา**”

ขอกราบขอบพระคุณ **หลวงพ่อพระธัมมานันทมหาเถระ** แห่งวัดท่ามะโอ ที่เมตตาสั่งสอนหลักธรรมในพระบาลีไตรปิฎกทุกแง่ทุกมุม ขอขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ใช้หลักธรรมแนะนำตักเตือน ขอขอบคุณท่านอาจารย์พระครูสมุห์ทวี เกตุธมฺโม ที่เมตตาช่วยหาคำถามและคำตอบที่ชัดเจนถูกต้องเป็นอย่างดี

ในโอกาสได้ร่วมจัดงานฌาปนกิจสรีรสังขารของหลวงพ่อ ได้เขียนหนังสือเล่มน้อยชื่อ "ถามตอบ ทาน ศีล ภาวนา" เล่มนี้ เพื่อน้อมถวายเป็นอาจริยคุณบูชา และขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของทุกท่านที่ได้ร่วมจัดพิมพ์หนังสือนี้แจกจ่ายเป็นธรรมทานที่ระลึก แก่สาธุชนผู้มาร่วมบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายแด่หลวงพ่อตลอดงาน ขอให้ทุกท่านจงได้ส่วนแห่งบุญนี้ จงทุกประการเทอญ ขออนุโมทนา สาธุ สาธุ สาธุ

พระมหาสมปอง มุทิโต

พระมหาสมปอง มุทิโต

สารบัญ

เนื้อเรื่อง **หน้า**

๓. ถามตอบเรื่องภาวนา

การทำบุญเน้นที่การหมั่นอบรมจิตของตน

๑. ถามตอบเรื่องทาน

การทำบุญเน้นที่วัตถุและบุคคลภายนอก

ถาม ท่านอาจารย์ครับ **ทาน** คืออะไร

ตอบ **ทาน** คือการให้ หมายถึงการทำบุญกุศลโดยอาศัยวัตถุข้างนอกและบุคคลอื่นเป็นส่วนช่วยให้บุญนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การให้ทานจะมีได้ ต้องมีองค์ประกอบ ๓ อย่าง ได้แก่ **ผู้ให้ทาน**หรือทายกทายิกา **วัตถุทาน**หรือเครื่องไทยธรรม และ **ผู้รับ**หรือปฏิคคาหก

ผู้ให้ทาน

ถาม ผู้ให้ทาน เป็นอย่างไรครับ

ตอบ **ผู้ให้ทาน** ถ้าเป็นผู้ชายท่านเรียกว่า "**ทายก**" ถ้าเป็นผู้หญิง ท่านเรียกว่า "**ทายิกา**" ทั้งทายกและทายิกา ก็แปลว่า **ผู้ให้ทาน** เหมือนกัน ผู้ให้ทานมีอยู่หลายแบบ เช่น ผู้ให้ทานด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย ทั้งเชื่อกรรมและผลของกรรม จึงใส่ใจว่า "พระพุทธเจ้าสอนเรื่องการให้ทานไว้ แสดงว่าการให้ทานต้องเป็นกรรมดี ซึ่งจะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้กรรมดีอื่นๆ ที่ยังไม่เกิดได้อาศัยเกิดขึ้นตามมาอีกหลายอย่าง" ก็มี, "การให้ทานสามารถทำลายความเห็นแก่ตัวเอาแต่ได้ ทำลายความละโมบโลภมาก ทำลายความขี้เหนียวหวงแหนทรัพย์" ก็มี, การให้ทาน

คือการบำเพ็ญบารมีอย่างหนึ่ง" ก็มี, "การให้ทานเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นที่ทุกข์ยากลำบากกว่า" ก็มี, "การให้ทานคือการแบ่งกันกินแบ่งกันใช้" ก็มี, "การให้ทานคือการบูชาคุณของผู้มีคุณ" ก็มี, "การให้ทานคือการถวายปัจจัย ๔ ที่จำเป็นแก่ผู้ทรงศีล" ก็มี, "การให้ทานคือการเริ่มต้นทำบุญกุศลตั้งแต่ง่ายๆก่อน" ก็มี, "การให้ทานคือการสร้างถาวรวัตถุไว้ในพระพุทธศาสนาเพื่อบูชาคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บูชาคุณพระธรรม และบูชาคุณพระสงฆ์" ก็มี, "การให้ทานคือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์" ก็มี, "การให้ทานคือการทำบุญให้ลูกหลานดูเป็นตัวอย่าง" ก็มี, "การให้ทานคือการบำเพ็ญบุญตามประเพณีแต่โบราณ" ก็มี, "การให้ทานคือการแสดงน้ำใจต่อผู้อื่น" ก็มี, "การให้ทานคือการยกจิตของตนให้ขึ้นสู่กรรมดีที่สูงกว่า" ก็มี, "การให้ทานคือการทำโภคสมบัติให้มั่นคง" ก็มี, "การให้ทานคือการทำโภคสมบัติให้เจริญขึ้น" ก็มี, "การให้ทานเพื่อไม่ให้อายคนอื่น" ก็มี, "การให้ทานเป็นเกียรติยศแก่วงศ์ตระกูล" ก็มี, "การให้ทานเพื่อแข่งขันกับคนอื่น" ก็มี, "การให้ทานเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บูรพการีชน" ก็มี

ถาม ท่านอาจารย์ครับ เจตนาของผู้ให้ทานนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้อย่างไรบ้าง

ตอบ เจตนาของผู้ให้ทาน พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ๒ อย่าง และ ๓ อย่าง

ถาม ๒ อย่าง อะไรบ้างครับ

ตอบ บางคนให้ทานด้วย**มุตตจาคเจตนา** คือให้โดยวิธีสละขาด ไม่ยึดติดว่าเป็นของเรา ทั้งไม่สลักชื่อติดไว้ คนแบบนี้มักปรารถนาวิวัฏฏะ คือความหลุดพ้นจากการยึดถือ หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏสังสาร เมื่อได้ถวายภัตตาหารแล้ว พระท่านจะไม่ฉันก็ไม่น้อยใจไม่เสียใจ ถวายของใช้สอยไปแล้ว พระท่านยังไม่ได้ใช้สอยก็ไม่น้อยเนื้อต่ำใจ, แต่บางคนให้ทานด้วย**อมุตตจาคเจตนา** คือให้โดยไม่สละขาด ให้แล้วก็ยังยึดติดว่า เป็นของของตน เมื่อถวายภัตตาหารไปแล้วก็หมั่นเทียวถามว่า อาหารของโยมอร่อยไหม พอพระฉันไม่ทั่วถึงก็น้อยใจว่า พระไม่ฉันของตนเลย คงไม่ได้บุญ แม้สร้างกุฏิวิหารหรือศาลา ก็ติดชื่อไว้จนเต็ม คนแบบนี้มักปรารถนาความสุขความเจริญ ปรารถนาเกิดเป็นคนร่ำรวย ปรารถนาให้รูปร่างหน้าตาผิวพรรณสวย ปรารถนาให้มีสติปัญญาดี จึงยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏฏสงสารที่มีความทุกข์มากกว่าความสุขต่อไปอีก

ถาม ชัดเจนดีมากครับท่านอาจารย์ แล้วเจตนา ๓ อย่างล่ะครับ

ตอบ เจตนา ๓ อย่างต่อไปนี้ ถ้ายังไม่เกิดก็ควรทำให้เกิดขึ้น แม้เกิดขึ้นแล้วก็ควรประคองเอาไว้ คือ

(๑) **ปุพพเจตนา** (ปุพเพวะ ทานา สุมะโน) ก่อนให้ทานก็มีใจแช่มชื่นเบิกบานว่า “รอมานานเหลือเกิน บัดนี้เราจะได้ให้ทานเหมือนกับบัณฑิตในกาลก่อน เราจักฝัง

ขุมทรัพย์ที่จะติดตามเราไปเพื่อเป็นเสบียงสู่ปรโลก" ผู้ให้ทานด้วยปุพพเจตนา ย่อมได้ความสุขในปฐมวัย เช่น เกิดในตระกูลที่มั่งคั่งร่ำรวย ไม่ทุกข์ยากลำบาก ได้ทุกอย่างดั่งใจปรารถนา

(๒) **มุญจเจตนา** (ทะทัง จิตตัง ปะสาทะเย) ขณะให้ทาน ก็ทำจิตให้เลื่อมใส คือเลื่อมใสในเจตนาที่ดีของตนเอง เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระพุทธคุณ เลื่อมใสในพระธรรมพร้อมด้วยพระธรรมคุณ และเลื่อมใสในพระสงฆ์พร้อมด้วยพระสังฆคุณ ผู้ให้ทานด้วยมุญจเจตนา ย่อมได้ความสุขในมัชฌิมวัย มีครอบครัวที่อบอุ่น มีญาติที่พึ่งพาอาศัยกันได้ อยู่ที่ไหนก็ได้เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันไม่ทอดทิ้งกัน

(๓) **อปรเจตนา** (ทัตฺวา อัตตะมะโน โหติ) ครั้นให้แล้วก็มีใจเอิบอิ่มว่า "ทานกุศลที่พระอริยเจ้าท่านทำมานั้นเราก็ได้ทำแล้ว เป็นบุญของเราจริงหนอ" ผู้ให้ทานด้วยอปรเจตนา ย่อมได้ความสุขในปัจฉิมวัย มีผู้อุปถัมภ์เลี้ยงดูลูกหลานก็ไม่ทอดทิ้งให้เดียวดาย

บางคนมีอัธยาศัยพื้นๆ หวังได้อานิสงส์จึงให้ทาน, บางคนมีอัธยาศัยปานกลาง ไม่หวังอานิสงส์หรอก หวังแต่จะเอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้อื่น, บางคนก็มีอัธยาศัยสูง คิดว่าจะสละสิ่งที่มีประโยชน์น้อย เพื่อสิ่งที่มีประโยชน์มาก จะสละสิ่งที่มีสาระน้อยเพื่อสิ่งที่มีสาระมาก จะสละทรัพย์ที่มีมูลค่าน้อยเพื่ออริยทรัพย์ที่มีมูลค่ามาก จะสละทรัพย์ภายนอกเพื่อทรัพย์ภายใน

ถาม ผู้หวังอานิสงส์ก่อนจึงให้ทาน เป็นอย่างไรครับ

ตอบ บางคน ได้ฟังพระเทศน์ที่พรรณนาอานิสงส์ตรงว่า ผู้ให้ทานย่อมได้โภคสมบัติ ผู้รักษาศีลย่อมได้มนุษย์สมบัติและสวรรค์สมบัติ ผู้เจริญภาวนาย่อมได้นิพพานสมบัติ ก็เลยเข้าใจว่า ถ้าอยากได้โภคทรัพย์ก็ต้องให้ทาน ถึงขนาดว่าบางคนอยากจะถูกหวยจึงค่อยใส่บาตร อยากค้าขายร่ำรวยจึงถวายสังฆทาน บางคนก็คิดถึงญาติว่า ญาติของตนที่ตายไปจะไม่มีข้าวกิน ก็เลยเอาข้าวมาถวายพระ ญาติที่ตายไปแล้วจะไม่มีเสื้อผ้าสวมใส่ก็เลยเอาเสื้อผ้ามาถวายพระ บางคนก็เป็นห่วงว่าลูกสาวที่ตายไปจะไม่มีเครื่องแต่งตัว ก็นำแป้ง น้ำหอม ลิปสติก หรือเครื่องประดับต่างๆ มาถวายพระ เพราะคิดว่า "นำของสิ่งใดมาถวายพระแล้วอุทิศไปให้ผู้ตาย ผู้ตายก็จะได้ใช้สอยของสิ่งนั้น" อย่างนี้เรียกว่า ให้เพราะหวังอานิสงส์ จัดเป็นผู้ให้ทานมีอัธยาศัยระดับพื้นๆ คนส่วนมากก็พากันให้ทานแบบนี้ทั้งนั้น

ถาม ผู้ให้ทานเพื่อเกื้อกูลผู้รับล่ะครับ เป็นอย่างไร

ตอบ ให้ทานเพื่อจะเกื้อกูลผู้รับควรทำอย่างนี้นะ เมื่อเห็นว่าเขาไม่มีเสื้อผ้าจะนุ่งห่มก็ให้เสื้อผ้าเป็นทานแก่เขา เห็นว่าเขาไม่มีข้าวกินก็ให้ข้าวปลาอาหารเป็นทานแก่เขา เห็นว่าเขาไม่มีที่อยู่อาศัยก็ให้ที่พักพิงเท่าที่จำเป็นแก่เขา เห็นว่าเขาเจ็บไข้ได้ป่วยก็ให้หยูกให้ยาหรือพาไปหาหมอหรือช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลแก่เขา ทราบว่าเขามีความจำเป็น

สิ่งใดก็ให้สิ่งนั้น เพื่อช่วยให้เขาพ้นความทุกข์ยากลำบาก อย่างนี้เรียกว่า ให้เพื่อเกื้อกูล จัดเป็นผู้ให้ที่มีอัธยาศัยระดับกลาง

ถาม ให้ทานแบบสละสิ่งที่มีประโยชน์น้อยเพื่อสิ่งที่มีประโยชน์มากล่ะครับ ทำอย่างไร

ตอบ เอาอย่างนี้นะ ถ้าวันนี้หาเงินมาได้ ๑๐๐ บาท ก็แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ๆ ละ ๒๕ บาท ส่วนที่ ๑ สร้างหนี้ใหม่ ส่วนที่ ๒ ใช้หนี้เก่า ส่วนที่ ๓ ใส่ปากงูเห่า และส่วนที่ ๔ ทิ้งลงเหว

ถาม ท่านอาจารย์ครับ สร้างหนี้ใหม่ มันเป็นอย่างไรครับ

ตอบ อ้าว ก็เรามีใครอยู่ในความดูแลของเราบ้างล่ะ ถ้าเรามีลูกก็ใช้ส่วนที่ ๑ นี้ เลี้ยงดูให้เขาเติบโต ส่งเสียให้เล่าเรียน เมื่อเขามีความรู้ก็ให้เงินส่วนนี้เป็นทุนประกอบสัมมาอาชีพ พอเราแก่ตัวลงเขาก็เป็นผู้ใหญ่รู้ดีรู้ชั่ว เมื่อเขามีเงินมีทองเขาก็จะได้ส่งคืนเป็นค่าเลี้ยงดู เป็นการทดแทนบุญคุณ เป็นการส่งต่อความกตัญญูไปสู่ลูกหลาน เขาจะได้เป็นผู้เจริญในโลกเหมือนผู้เจริญแล้วทั้งหลาย

ถาม แล้วใช้หนี้เก่าล่ะครับ

ตอบ คนเราเกิดมามีหนี้ติดตัวมาด้วย ยิ่งเติบโตขึ้นก็ยิ่งมีหนี้มาก คนมีหนี้มากเป็นคนหนักโลก เราติดหนี้ใครบ้างล่ะ ติดหนี้พ่อแม่ที่เลี้ยงดูเราจนเติบโต ส่งเสียให้เรียนจนมีความรู้ ให้

ต้นทุนในการค้าขาย ติดหนี้ครูอาจารย์ที่สั่งสอนอบรมมา ติดหนี้ญาติมิตรที่เคยให้ความช่วยเหลือเป็นต้น ดังนั้น เราต้องนำเงินส่วนที่ ๒ นี้ ไปทดแทนบุญคุณของท่านเหล่านั้น โดยการซื้อเสื้อผ้าผืนใหม่ไปเปลี่ยนให้ท่าน ซื้อของอร่อยๆ ไปให้กิน ซ่อมแซมหรือสร้างที่อยู่ให้ท่านอยู่ ในคราวท่านเจ็บไข้ได้ป่วยก็เฝ้าเยียวยารักษา หมั่นไปเยี่ยมเยือน แม้จะไม่ว่างก็ควรหาเวลาให้ว่าง จึงชื่อว่า เปลื้องความหนักในโลกได้ จักเป็นผู้เบาในโลก และเจริญในโลก

ถาม ส่วนที่ ๓ นำไปใส่ปากงูเห่า ไม่กลัวมันกัดเอาหรือครับ

ตอบ อ้อ ข้อนี้น่ะ มันจำเป็นต้องใส่ปากงูเห่า ถ้าไม่ใส่มันจะกัดเอาน่ะซี พอใส่แล้วมันก็เชื่อง อย่าพึ่งงงนะ เดี๋ยวจะอธิบายให้เข้าใจ คือว่า คนที่เป็นสามีก็มีภรรยาเป็นงูเห่า คนที่เป็นภรรยาก็มีสามีเป็นงูเห่าเช่นกัน เงินที่หามาได้น่ะ ถ้าไม่แบ่งส่วนนี้ให้เธอเดี๋ยวก็มีเรื่อง บางทีร้ายกาจกว่างูเห่ากัดเสียอีก ส่วนใหญ่สามีเป็นคนหาเงิน เมื่อหามาได้ก็ต้องแบ่งส่วนที่ ๓ นี้ ให้ภรรยาเก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ถ้าไม่แบ่งเดี๋ยวเธอก็เข้าใจผิดว่า สามีไปมีกิ๊กมีแก๊ก เธอก็เลยขู่ฟ่อๆเหมือนงูเห่านะซี

ถาม พอจะเข้าใจแล้วครับ แล้วส่วนที่ ๔ ล่ะครับ เอาไปทิ้งลงเหวทำไม ไม่เสียดายหรือ

ตอบ ส่วนที่ ๔ ก็สำคัญเหมือนกัน เมื่อเราแบ่งส่วนที่ ๑ ส่งเสียลูกหลาน ส่วนที่ ๒ ให้ผู้มีอุปการคุณ ส่วนที่ ๓ ให้

ภรรยาไว้ใช้จ่ายในบ้าน ส่วนที่ ๔ แบ่งไว้ใช้จ่ายส่วนตัว ในเวลาเดินทางไปติดต่อธุระในที่ต่างๆ ค่ากินอาหารในเวลาทำงาน ค่าใช้จ่ายจิปาถะ เสียทรัพย์ไปโดยเปล่าประโยชน์ก็มีบ่อย ทรัพย์ส่วนที่เราใช้จ่ายเองนี่แหละมันมีประโยชน์น้อย มีสาระน้อย มีค่าน้อย เพราะไม่เป็นบุญทั้งทางโลกและทางธรรม เหมือนกับทิ้งลงเหว ดังนั้น บัณฑิตทั้งหลายท่านจึงเจียดเอาส่วนนี้ไปทำบุญ ช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก สร้างสาธารณประโยชน์ต่างๆ นับว่าเป็นการแปรสินทรัพย์ให้เป็นบุญ ทำสิ่งที่มีประโยชน์น้อยให้มีประโยชน์มาก ทำสิ่งที่มีสาระน้อยให้มีสาระมาก ทำสิ่งที่มีค่าน้อยให้มีค่ามาก อย่างชาญฉลาดในอุบายต่างๆ

ถาม สาธุ สาธุ สาธุ ครับอาจารย์ ช่างชัดเจนดีเหลือเกิน

วัตถุทาน

ถาม ท่านอาจารย์ครับ วัตถุทาน คืออะไร

ตอบ **วัตถุทาน** บางทีท่านก็เรียกว่า “เครื่องไทยธรรม” คือสิ่งของที่สมควรให้ทาน มี ๑๐ อย่าง ตามคาถาบาลีว่า

อันนัง ปานัง วัตถัง ยานัง มาลา คันธัง วิเลปนัง
เสยยาวะสะถัง ปะทีเปยยัง ทานวัตถู อิเม ทะสะ.

วัตถุทานมี ๑๐ อย่างเหล่านี้ คือ **อันนัง** ข้าว, **ปานัง** น้ำ, **วัตถัง** เครื่องนุ่งห่ม, **ยานัง** ยานพาหนะ, **มาลา** ดอกไม้, **คันธัง** ของหอม, **วิเลปนัง** เครื่องลูบไล้, **เสยยัง** ที่นั่ง

ที่นอน, **อาวสถัง** ที่อยู่อาศัย, **ปทีเปยยัง** เครื่องให้แสงสว่าง

ถาม **อันนัง** ข้าว หมายถึงอะไรบ้างครับ

ตอบ **อันนัง** ข้าว ในที่นี้ หมายถึงของกินทุกอย่าง เช่น ข้าวสุก ปลา เนื้อ ขนมสด ขนมแห้ง ถั่ว งา และของที่มีคุณค่าทางโภชนาการทุกอย่าง ซึ่งจะต้องเคี้ยวก่อนกลืนกิน

ถาม **ปานัง** น้ำ ล่ะครับ

ตอบ **ปานัง** น้ำ หมายถึงน้ำดื่มชนิดต่างๆ น้ำเปล่า น้ำมีสี น้ำมีกลิ่น น้ำมีรส น้ำผลไม้ ที่ไม่ต้องเคี้ยวก็กลืนได้เลย ยกเว้นน้ำเมาทุกชนิด

ถาม **วัตถัง** เครื่องนุ่งห่มล่ะครับ หมายเอาอะไรบ้าง

ตอบ **วัตถัง** เครื่องนุ่งห่มของชาวบ้าน ได้แก่เสื้อผ้าอาภรณ์ที่สามารถป้องกันเย็นร้อนและเหลือบยุงลมแดดได้ สำหรับพระภิกษุสามเณร ได้แก่ ผ้าไตรจีวร ผ้าอาบน้ำฝน เป็นต้น ที่พอจะบรรเทาความหนาว ความร้อน ป้องกันเหลือบยุงลมแดดได้

ถาม **ยานัง** ยานพาหนะ หมายเอาอะไรบ้างครับ

ตอบ **ยานัง** ยานพาหนะ หมายเอาเครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินทางทุกอย่าง เช่น รถ เกวียน ล้อ วอ ช้าง ม้า เป็นต้น แม้แต่ร่มและรองเท้า ก็จัดเป็นยานพาหนะด้วย

ถาม **มาลา** หมายถึงพวงมาลัยหรือเปล่าครับ

ตอบ **มาลา** หมายถึงดอกไม้ในรูปแบบต่างๆ เช่น ดอกไม้สด ดอกไม้แห้ง หรือดอกไม้แปรรูปจากวัสดุต่างๆ เป็นช่อ เป็นพวง เป็นพุ่ม หรือเป็นต้นเล็กต้นใหญ่ก็ได้เหมือนกัน

ถาม **คันธัง** เครื่องหอม หมายถึงน้ำหอมหรือเปล่าครับ

ตอบ **คันธัง** เครื่องหอม หมายถึงของหอมจากราก จากลำต้น จากแก่น จากเปลือก จากใบ จากดอก หรือจากเมล็ดของต้นไม้ นอกจากนี้ก็มีของหอมที่สกัดจากพืชและสัตว์ แม้ธูปหอมหรือกำยานก็สงเคราะห์ว่าของหอม นำมาจุดไฟหรือนำมาตั้งไว้เพื่อดับกลิ่นอับชื้นในโบสถ์ ในวิหาร ในเจดีย์ ทั้งเป็นเครื่องสักการะบูชาพระพุทธเจ้าด้วย

ถาม **วิเลปนัง** เครื่องลูบไล้ ทราบว่า พระเณรใช้เครื่องทาผิวไม่ได้ แล้วทำไมพระพุทธเจ้าจึงอนุญาตให้ถวายเครื่องลูบไล้ได้ล่ะครับ

ตอบ **วิเลปนัง** เครื่องลูบไล้ ถ้าเป็นเครื่องลูบไล้ที่นำมาทาตัวเพื่อให้หอม เพื่อให้สวยงาม เพื่อประดับตกแต่ง ก็ถือว่าผิด แต่ถ้านำมาทาเป็นยาเพื่อรักษาโรคผิวหนัง แก้ผื่นคัน หรือดับกลิ่นตัวที่น่ารังเกียจ ก็ถือว่าใช้ได้ เช่น ยาทาแก้โรคน้ำกัดเท้า แก้กลากเกลื้อน แก้ฝีพุพอง แก้น้ำร้อนลวกและไฟไหม้ หรือทาดับกลิ่นตัว เป็นต้น

ถาม **เสยยัง** ที่นั่งที่นอน มีอะไรบ้างครับ

ตอบ **เสยยัง** เครื่องอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการนั่งการนอนที่อยู่ในอาคารบ้านเรือนนั่นแหละ เช่น เตียง ตั่ง โต๊ะ เก้าอี้ ฟูก มุ้ง หมอน ผ้าหุ่ม เสื่อ สาด พรม และเครื่องปูลาดสำหรับนั่ง สำหรับนอนทุกอย่าง

ถาม **อาวสถัง** ที่อยู่อาศัย คืออะไรบ้างครับ

ตอบ **อาวสถัง** ที่อยู่อาศัย คือสิ่งที่ปลูกสร้างขึ้นเป็นที่อยู่อาศัย เช่น กระโจม กระต๊อบ ซุ้ม กุฏิ วิหาร ศาลา โบสถ์ ห้องสุขา ซุ้มประตู ที่พักริมทาง เป็นต้น ที่สามารถอาศัยนั่ง อาศัยนอน หรือพอหลบแดดและฝนได้

ถาม **ปทีเปยยัง** เครื่องให้แสงสว่าง มีอะไรบ้างครับ

ตอบ **ปทีเปยยัง** เครื่องให้แสงสว่าง ถ้าสมัยก่อน ก็มีตะเกียงขี้ไต้ เทียน ประทีปน้ำมัน เป็นต้น สมัยนี้มีหลายอย่างมากขึ้น เช่น ไฟฉาย ไฟฟ้า รวมถึงอุปกรณ์ให้แสงสว่างทุกชนิด

ถาม วัตถุทานทั้ง ๑๐ สามารถนำมาถวายได้ทุกอย่างหรือครับ

ตอบ สามารถนำมาถวายได้ทุกอย่างนั่นแหละ แต่ก็ให้ถวายเท่าที่มีความจำเป็น อย่าให้มากจนเกินไป เพราะว่าวัตถุบางอย่าง ก็มีมากจนไม่มีที่พอจะเก็บ บางอย่างก็ขาดแคลน ควรให้ทานโดยเฉลี่ยตามความจำเป็น อย่าให้ขาด อย่าให้เกิน ผู้ให้ทานบางคน ตนเองชอบสิ่งไหนก็นำสิ่งนั้นไปถวายพระ ลืมนึกว่ามีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหน ที่สำคัญที่สุดคือ วัตถุทานจะเป็นชนิดไหนก็ตามเถอะ ขอให้เป็นของ

บริสุทธิ์ ได้มาอย่างบริสุทธิ์ ไม่ลักมา ไม่โกงมา ไม่หลอกลวงเอามา ไม่ยืมเขามา แม้จะมีราคาถูกก็ชื่อว่าบริสุทธิ์เหมือนกันนั่นแหละ

ผู้รับ

ถาม ท่านอาจารย์ครับ ผู้ให้ทานก็รู้แล้ว วัตถุทานก็รู้แล้ว ตอนนี้ก็มาถึงผู้รับ หมายถึงใครหรือครับ

ตอบ ผู้รับ ท่านเรียกว่า "**ปฏิคคาหก**" มี ๒ ประเภท คือ ผู้รับเป็นรายบุคคล และผู้รับเป็นหมู่คณะ เช่น ถวายทานแก่พระภิกษุ ถ้าเราถวายทานแก่ผู้รับรายบุคคล จำนวนไม่ครบ ๔ เรียกว่า **ปุคคลิกทาน** ถ้าเราถวายทานแก่ผู้รับเป็นหมู่คณะตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป โดยมีพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธปฏิมาเป็นประธาน ก็เรียกว่า **สังฆทาน** แม้ถวายแก่ภิกษุหรือสามเณรที่ได้รับการมอบหมายจากพระสงฆ์ ก็เรียกว่าสังฆทาน

ถาม ถวายปุคคลิกทานกับถวายสังฆทาน อย่างไหนมีอานิสงส์มากน้อยกว่ากันครับ

ตอบ พระพุทธเจ้าจัดลำดับการให้ทานไว้อย่างนี้นะ ให้ทานแก่สัตว์ดิรัจฉานตั้งร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่คนทุศีล, ให้ทานแก่คนทุศีลร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่ผู้มีศีล ๕ (กัลยาณปุถุชน), ให้ทานแก่ผู้มีศีล ๕ ร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่ผู้มี

ศีล ๘ (แม่ชี เนกขัมมจารี), ให้ทานแก่ผู้มีศีล ๘ ร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่ผู้มีศีล ๑๐ (สามเณร), ให้ทานแก่ผู้มีศีล ๑๐ ร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่ผู้มีศีล ๒๒๗ (ภิกษุ) หรือผู้มีศีล ๓๑๑ (ภิกษุณี), ให้ทานแก่ภิกษุภิกษุณีที่เป็นปุถุชนร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่พระโสดาบัน, ให้ทานแก่พระโสดาบันร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่พระสกทาคามี, ให้ทานแก่พระสกทาคามีร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่พระอนาคามี, ให้ทานแก่พระอนาคามีร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่พระอรหันต์, ให้ทานแก่พระอรหันต์ร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่สงฆ์, ให้ทานแก่สงฆ์ร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่าให้ทานครั้งเดียวแก่สงฆ์ที่มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน, การให้ทานแก่สงฆ์ที่มีพระพุทธเจ้าเป็นประธานนี่แหละ ได้อานิสงส์สูงสุด ดังนั้น ทุกครั้งที่เราจะถวายสังฆทาน หรือทำบุญอะไรก็ตาม จึงนำพระพุทธรูปมาตั้งไว้เป็นประธาน และตั้ง “นะโม...” นอบน้อมระลึกถึงพระพุทธเจ้าและคุณของพระพุทธเจ้าอยู่เสมอ เพื่อให้การทำบุญนั้นได้อานิสงส์สูงสุด

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้อีกว่า ปฏิคคาหก คือผู้รับ ๓ จำพวก เป็นปฏิคคาหกที่ดีที่สุด คือ

(๑) ผู้ปราศจากราคะหรือปฏิบัติเพื่อให้ปราศจากราคะ

(๒) ผู้ปราศจากโทสะหรือปฏิบัติเพื่อให้ปราศจากโทสะ

(๓) ผู้ปราศจากโมหะหรือปฏิบัติเพื่อให้ปราศจากโมหะ

ถาม ถ้าผู้ให้ทาน หรือวัตถุทาน หรือผู้รับทาน อย่างใดอย่างหนึ่งไม่บริสุทธิ์ จะพอได้บุญบ้างไหมครับ

ตอบ ท่านกล่าวไว้อย่างนี้ ผู้ให้ทานที่บริสุทธิ์เหมือนกันก็ได้บุญต่างกัน ผู้ให้ทานโดยตั้งใจมากได้บุญมาก มีความพยายามมากได้บุญมาก ทั้งให้เองทั้งชวนผู้อื่นได้บุญมาก, วัตถุทานก็เช่นกัน แม้จะหามาด้วยความบริสุทธิ์เหมือนกันก็แตกต่างกัน ถ้าจัดแจงวัตถุให้ประณีตมากก็ได้บุญมาก ประณีตน้อยก็ได้บุญน้อย, ผู้รับทานก็เหมือนกัน แม้จะบริสุทธิ์เหมือนกันแต่ก็ให้อานิสงส์ต่างกัน ผู้รับมีคุณธรรมมากได้บุญมาก ผู้รับมีคุณธรรมน้อยได้บุญน้อย

ถาม ยังมีการให้ทานประเภทอื่นอีกไหมครับ ท่านอาจารย์

ตอบ ยังมีอีก ที่เราถามตอบกันมาเนี่ย เป็นเพียงวัตถุทานหรืออามิสทานเท่านั้น ถึงจะมีอานิสงส์มากแต่ก็มีทานอย่างอื่นให้อานิสงส์มากกว่าอีก ทานที่ว่านั้นคืออะไรหรือ คือธรรมทานไงล่ะ เพราะพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า การให้วัตถุหรืออามิสเป็นทาน ได้อานิสงส์เพียง ๒ อย่าง คือ ได้โภคสมบัติและสวรรค์สมบัติ ส่วนการให้ธรรมะเป็นทาน ได้อานิสงส์สูงกว่า คือได้สวรรค์สมบัติและนิพพานสมบัติ

ถาม ท่านอาจารย์ครับ การให้ทานได้ผลานิสงส์อย่างไรบ้าง

ตอบ ผลหรืออานิสงส์ของทานมี ๒ ประเภท คือ

๑. ผลในปัจจุบันโลกนี้ สามารถเห็นได้เป็นรูปธรรม
๒. ผลในอนาคตหรือในโลกหน้า

ผลในปัจจุบัน มี ๔ อย่าง คือ

(๑) เป็นที่รักที่พอใจของคนหมู่มาก

(๒) คนดีทั้งหลายย่อมเข้ามาคบหา

(๓) ชื่อเสียงอันดีงามย่อมกระฉ่อนไปไกล

(๔) เข้าไปสู่ประชุมชน ย่อมอาจหาญ ร่าเริง เบิกบาน ไม่เก้อเขิน

ผลในโลกหน้า มี ๓ อย่าง คือ

(๑) เมื่อตายย่อมไปสู่สุคติโลกสวรรค์

(๒) เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมมีโภคสมบัติมาก ไม่ยากจน

(๓) เป็นเหตุปัจจัยให้เข้าถึงมรรค ผล และนิพพาน

ถาม ท่านอาจารย์ครับ ทานที่มีผลมาก ว่าโดยย่อมีอะไรบ้าง

ตอบ ว่าโดยย่อเพื่อให้จำกันง่ายๆ ทานจะมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ก็เพราะมีความบริสุทธิ์ ๓ อย่างต่อไปนี้

(๑) **ผู้ให้ทาน** ต้องมีเจตนาบริสุทธิ์ทั้ง ๓ กาล คือ ก่อนให้ กำลังให้ และหลังจากให้แล้ว

(๒) **วัตถุทาน** ต้องบริสุทธิ์ หามาโดยชอบธรรม

(๓) **ผู้รับ** ต้องมีจิตบริสุทธิ์จากกิเลส หรือกำลังปฏิบัติเพื่อความบริสุทธิ์จากกิเลส

ถาม ท่านอาจารย์ครับ อย่างนี้ก็เรียกว่าทาน อย่างนั้นก็เรียกว่าทาน อะไรบ้างครับที่ท่านเรียกว่า ทาน

ตอบ เมื่อสงเคราะห์ทานทุกอย่างมารวมกันแล้ว มีดังนี้

จาคเจตนา การตั้งใจจะให้ เรียกว่า **เจตนาทาน**

เครื่องไทยธรรม เรียกว่า **วัตถุทาน**

การงดเว้นจากการเบียดเบียนเป็นต้น เรียกว่า **วิรัติทาน**

การอดโทษต่อผู้เคยล่วงเกิน เรียกว่า **อภัยทาน**

การแบ่งส่วนบุญให้แก่ผู้อื่น เรียกว่า **ปัตติทาน**

การอนุโมทนาบุญของผู้อื่น เรียกว่า **ปัตตานุโมทนาทาน**

การให้วัตถุสิ่งของเป็นทาน เรียกว่า **อามิสทาน**

การให้ธรรมะ การแนะนำสิ่งที่ถูกต้อง การพร่ำสอนให้เลิกกรรมชั่วและสอนให้ตั้งอยู่ในกรรมดี เรียกว่า **ธรรมทาน**

การให้โดยเจาะจงบุคคลที่มีชีวิต เรียกว่า **ปุคคลิกทาน**

การให้โดยเจาะจงบุคคลที่เสียชีวิต เรียกว่า **อุทิสสทาน**

การให้แก่หมู่ภิกษุ เรียกว่า **สังฆทาน**

การให้แก่แขกที่มาเยือน เรียกว่า **อาคันตุกทาน**

การให้แก่ผู้เตรียมจะเดินทาง เรียกว่า **คมิกทาน**

การให้แก่ผู้เจ็บป่ายอาพาธ เรียกว่า **คิลานทาน**

การให้ในเวลาข้าวยากหมากแพง เรียกว่า **ทุพภิกขทาน**

การให้ของที่ได้มาใหม่เป็นทาน เรียกว่า **นวทาน**

การให้ตามสมควรแก่กาลเวลา เรียกว่า **กาลทาน**

การให้ชีวิตเป็นทาน เรียกว่า **มหาทาน**

นอกจากนี้ ...

การให้เพื่อบรรเทาความโลภ ก็เรียกว่า **ทาน**

การให้เพื่อบรรเทาความโกรธ ก็เรียกว่า **ทาน**

การให้เพื่อบรรเทาความหลง ก็เรียกว่า **ทาน**
การให้เพื่อบรรเทาความตระหนี่ ก็เรียกว่า **ทาน**
การให้เพื่อบูชาคุณผู้มีคุณ ก็เรียกว่า **ทาน**
การให้เพื่อผูกมิตรไมตรี ก็เรียกว่า **ทาน**

ยังมีอีกนะ ...

ผู้ให้ข้าวและน้ำ ชื่อว่า **ให้ความสุข ให้กำลัง**
ผู้ให้เครื่องนุ่งหุ่ม ให้ผิวพรรณผ่องใส ชื่อว่า **ให้วรรณะ**
ผู้ให้ยานพาหนะ ให้ความไม่ติดขัด ชื่อว่า **ให้ความสะดวก**
ผู้ให้ดอกไม้และมาลัย ชื่อว่า **ให้ความงามอันอุดม**
ผู้ให้ยากินยาทารักษาโรค ชื่อว่า **ให้ความไม่มีโรค**
ผู้ถวายเสนาสนะ กุฏิ วิหาร ชื่อว่า **ให้ที่อยู่อาศัย**
ผู้ให้ประทีป ชื่อว่า **ให้แสงสว่าง**

ถาม บางคนให้ของที่ดีมาก บางคนให้ของที่ดีน้อย อย่างไหนได้บุญมากกว่ากัน

ตอบ ใครมีของกินของใช้ที่ดี แต่ให้ของกินของใช้ที่ไม่ดี เหมือนให้แก่ข้าทาสรับใช้ เรียกว่า **ทาสทาน** ได้บุญน้อย, ใครมีของกินของใช้อย่างไร ก็ให้ทานอย่างนั้น เหมือนให้แก่มิตรสหาย เรียกว่า **สหายทาน** ได้บุญพอปานกลาง, ใครมีของกินของใช้ธรรมดา แต่ให้ของกินของใช้ที่ดีกว่า เหมือนให้แก่เจ้านาย เรียกว่า **ทานบดี**หรือ**สามิกทาน** ได้บุญมากที่สุด

ถาม แล้วคำว่า "ทักษิณาทาน" ล่ะครับ หมายถึงอะไร

ตอบ คำว่า "**ทักษิณาทาน**" หมายถึง การให้ทานที่สมควรยิ่ง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พลี มี ๕ อย่าง คือ

(๑) **ญาติพลี** การแบ่งปันสงเคราะห์หมู่ญาติให้มีความสุข

(๒) **อติถิพลี** การต้อนรับแขกด้วยข้าวและน้ำที่สมควร

(๓) **ปุพพเปตพลี** การทำบุญให้ทานเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว

(๔) **ราชพลี** การเสียภาษีอากรให้แก่รัฐบาลที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเพื่อพัฒนาประเทศชาติ

(๕) **เทวตาพลี** การทำบุญอุทิศให้หรือบวงสรวงเทวดา

ถาม ท่านอาจารย์ครับ คนที่ยังไม่อยากให้ทานล่ะครับ เป็นเพราะเหตุอะไร

ตอบ พระพุทธเจ้าตรัสว่า คนที่ไม่ให้ทานในโลก มี ๒ จำพวก

(๑) **คนตระหนี่ถี่เหนียว** ยังหวงแหนทรัพย์อยู่ จึงไม่อยากให้ทาน เพราะให้ทานจะทำให้เสียเงินเสียทองหรือเสียข้าวของ รู้สึกเสียดายตั้งแต่ยังไม่ให้ทาน

(๒) **คนประมาท** มัวแต่ประมาทอยู่ว่า อย่าพึ่งให้ทานเลย อยากได้อานิสงส์เมื่อไรจึงค่อยให้ทาน

ถาม เวลาเราให้ทาน ควรจะทำเองคนเดียว หรือชวนผู้อื่นด้วย

ตอบ พระพุทธเจ้าได้ตรัสพรรณนาไว้ว่า

(๑) บางคนให้ทานด้วยตนเอง แต่ไม่ชวนคนอื่น เมื่อ

ตายไป ได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก แม้จะมีโภคทรัพย์มาก แต่ไร้ญาติขาดมิตร ยามมีกิจธุระเกิดขึ้นก็ไม่มีใครมาอาสาให้ความช่วยเหลือ

(๒) บางคนเอาแต่ชวนผู้อื่น แนะนำคนอื่น ให้มาให้ทาน แต่ตนเองกลับไม่ให้ทาน เมื่อตายไปได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนยากจน แต่มีญาติมิตรบริวารมาก ยามมีกิจธุระก็มีผู้อาสาช่วยจัดช่วยทำ

(๓) บางคนตนเองก็ไม่ให้ทาน ทั้งไม่ชักชวนผู้อื่นให้มาให้ทาน เมื่อตายไปแล้วได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนยากจน ทั้งไร้ญาติขาดมิตร ถึงคราวจำเป็น ตนเองก็จัดการไม่ได้ และไม่มีใครจะให้ความช่วยเหลือ

(๔) บางคนตนเองก็ให้ทาน ทั้งชักชวนผู้อื่นให้มาร่วมให้ทาน เมื่อตายไปได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนร่ำรวยด้วยโภคทรัพย์ ทั้งมีญาติมิตรบริวารมาก เมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้น ตนเองก็จัดการได้ ทั้งมีคนอื่นให้ความช่วยเหลือ การใช้ชีวิตก็ไม่ติดขัด จึงได้โอกาสสั่งสมกรรมดีไว้เป็นอันมากก่อนจะละจากโลกนี้ไป

ถาม ท่านอาจารย์ครับ จะต้องให้มากขนาดไหน จึงชื่อว่า **บำเพ็ญทานบารมี**

ตอบ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ มีอยู่ในพระไตรปิฎกขุททกนิกายพุทธวงศ์ว่า “บุคคลคว่ำขันน้ำ ทำให้น้ำไหลออกหมด ไม่เหลือแม้หยดเดียว ฉันใด ผู้บำเพ็ญทานบารมี ก็จงให้ทาน

โดยไม่เลือกหน้า ทั้งชั้นต่ำ ชั้นกลาง และชั้นสูง จนหมดไม่เหลือ เหมือนคว่ำขัน ฉันนั้น" เมื่อทำได้เช่นนี้ จึงชื่อว่า **บำเพ็ญทานบารมี**

ถาม ท่านอาจารย์ครับ อานิสงส์ของการให้ทานมีกี่อย่าง

ตอบ ในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต เล่ม ๒๒ ข้อ ๓๕ ได้แสดงอานิสงส์ของการให้ทาน ไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักเป็นที่พอใจของคนหมู่มาก
๒. สัตบุรุษทั้งหลายย่อมคบหาผู้ให้ทาน
๓. ชื่อเสียงอันงามของผู้ให้ทานย่อมขจรไปไกล
๔. ผู้ให้ทานย่อมแกล้วกล้าในที่ทุกสถาน
๕. ผู้ให้ทานหลังจากตายไปแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ผู้ถาม สาธุ สาธุ สาธุ ดีเหลือเกินครับท่านอาจารย์

ผู้ตอบ ผู้ที่ให้ทานแล้วได้รับอานิสงส์มากนั้น นอกจากจะมีองค์ประกอบของการให้ทานครบถ้วนแล้ว ยังต้องมีศีลเป็นพื้นฐานด้วยนะ ดังนั้น ประเพณีการให้ทานจึงต้องสมาทานศีลก่อนทุกครั้ง

๒. ถามตอบเรื่องศีล
การทำบุญเน้นที่กายและวาจาของตน

ถาม ท่านอาจารย์ครับ คราวนี้ ผมอยากรู้เรื่องศีลต่อจากเรื่องทาน ขอถามท่านอาจารย์ว่า **ศีล** คืออะไรครับ

ตอบ **ศีล** แปลความหมายได้หลายอย่าง เช่น แปลว่า "**ปรกติ**" หมายถึงการรักษากายวาจาให้เป็นปรกติ ไม่ให้ผิดแผกไปจากปรกติ, และแปลว่า "**วัตร**" หมายถึงศีลวัตรที่จะต้องรักษาไว้เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เป็นพื้นฐานที่มั่นคงต่อการทำความเพียรเพื่อละบาปอกุศลและเจริญบุญกุศล

ประเภทของศีล

ถาม **ศีล** มีกี่ประเภทครับ

ตอบ **ศีลมี ๗ ประเภท** คือ

(๑) **ศีล ๕** สำหรับสาธุชนทั่วไป

(๒) **ศีล ๖** หรือธรรม ๖ ข้อ สำหรับสิกขมานาผู้เตรียมจะบวชเป็นภิกษุณี

(๓) **ศีล ๘** สำหรับอุบาสกอุบาสิกาและนักพรต

(๔) **ศีล ๘ อุโบสถ** สำหรับอุบาสกอุบาสิกาและนักพรตที่ต้องการรักษาอย่างเคร่งครัดในวันอุโบสถเพื่อให้ครบ ๑ วัน ๑ คืน

(๕) **ศีล ๑๐** สำหรับสามเณรและสามเณรี

(๖) **ศีล ๒๒๗** สำหรับภิกษุ

(๗) **ศีล ๓๑๑** สำหรับภิกษุณี

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคแสดงศีลไว้ ๕ หมวด คือ

หมวดที่ ๑ มี ๑ อย่าง
หมวดที่ ๒ มี ๗ อย่าง ๆ ละ ๒ ข้อ
หมวดที่ ๓ มี ๕ อย่าง ๆ ละ ๓ ข้อ
หมวดที่ ๔ มี ๔ อย่าง ๆ ละ ๔ ข้อ
หมวดที่ ๕ มี ๒ อย่าง ๆ ละ ๕ ข้อ

ใครต้องการรายละเอียดให้อ่านเพิ่มในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ปริจเฉทที่ ๑ สีลนิทเทส ส่วนในที่นี้ จะกล่าวเฉพาะศีลที่ชาวบ้านอ่านเข้าใจง่าย ๆก่อน

ถาม ชาวบ้านทั่วไปจะรักษาศีลแบบไหนครับ

ตอบ ศีล ๕ รักษาได้ทุกวัน, ศีล ๘ ก็รักษาได้ทุกวันเหมือนกัน, และศีล ๘ อุโบสถ ควรรักษาในวันอุโบสถหรือวันพระ

ถาม เมื่อไหร่ควรรักษาศีล ๕ ครับ

ตอบ ศีล ๕ เป็นนิจศีล ชาวบ้านทั่วไปควรรักษาจนเป็นปรกติตลอดชีวิต เมื่อทำได้เช่นนี้ จึงชื่อว่ารักษาศีลเป็นนิจ

วิธีรักษาศีล

ถาม วิธีรักษาศีล ๕ ทำอย่างไรบ้างครับ

ตอบ วิธีรักษาศีล ๕ มี ๒ วิธี คือ

(๑) **รักษาความเป็นปรกติของกายและวาจาเอาไว้**

อย่าฆ่าสัตว์, อย่าลักทรัพย์, อย่าประพฤติผิดในหญิงหรือชายที่มีผู้หวงแหน, อย่าพูดเท็จ อย่าพูดยุแยก อย่าพูดคำหยาบคาย อย่าพูดเล่นเพ้อเจ้อ, และอย่าเสพของมึนเมาที่จะทำให้ขาดสติประมาทพลั้งพลาด

(๒) **รักษาศีลสิกขาบทที่ได้สมาทานแล้วโดยมีเจตนางดเว้นเป็นสำคัญ** หากมีเหตุจะต้องฆ่าสัตว์ก็ให้มีเจตนางดเว้นจากการฆ่า, มีทรัพย์ของคนอื่นมายั่วยวนชวนให้ลัก ก็มีเจตนางดเว้นจากการลัก, ภรรยาสามีหรือบุตรธิดาของคนอื่นมายั่วยวนให้ประพฤติผิดในกาม ก็มีเจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม, มีเหตุจำต้องพูดเท็จเพื่อเอาตัวรอด ก็มีเจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ แม้จะมีความเคียดแค้นชิงชัง ก็มีเจตนางดเว้นจากการกล่าวร้าย เว้นจากการติฉินนินทา แม้จะโกรธเกลียดชิงชัง ก็เว้นจากการพูดคำหยายคาย แม้จะเป็นคนช่างพูด ชอบพูดไปเรื่อยไร้สาระ ก็มีเจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ, แม้จะชอบดื่มสุรา ชอบสูบบุหรี่ หรือชอบเสพสิ่งเสพติด ก็มีเจตนางดเว้นจากการดื่ม การสูบ หรือการเสพ เพราะเห็นโทษทำให้มีความประมาท อาจกระทำหรือพูดเรื่องที่จะทำให้เดือดร้อนและเสียใจในภายหลัง, เอาอย่างนี้นะ ในเบื้องต้น หากสามารถรักษากายและวาจาให้ปรกติได้ ก็ให้รักษาไว้ แต่เมื่อไม่สามารถรักษากายและวาจาให้ปรกติในเบื้องต้นได้ ก็ให้ตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์เป็นต้นที่เผชิญหน้าในเวลานั้น เมื่อทำได้เช่นนี้ ก็ชื่อว่ารักษาศีลให้บริสุทธิ์แล้ว

โทษของศีลที่รักษาไม่ดี

ถาม ถ้าชาวบ้านทั้งหลายพากันพยายามแล้ว ก็ยังรักษาศีล ไม่ได้ล่ะครับ จะให้ทำอย่างไรดี

ตอบ เมื่อพยายามรักษากายและวาจาให้เป็นปรกติ ก็ยังรักษาไม่ได้ เมื่อพยายามทำเจตนาให้งดเว้น ไม่ล่วงละเมิด ไม่ผิดศีล ก็ยังทำไม่ได้ ขอให้ระลึกถึงโทษของการผิดศีลเอาไว้เสมอว่า

(๑) ถ้าทำผิดศีลข้อที่ ๑ ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จะได้รับโทษเป็นอกุศลวิบาก คือ เป็นคนพิกลพิการ แม้จะไม่พิกลพิการ มีอาการ ๓๒ ครบถ้วน ก็มีโรคมาก เจ็บป่วยบ่อย มีอายุสั้น ถูกภัยชนิดต่างๆคุกคามเบียดเบียน ประสพอุบัติเหตุทำให้สูญเสียทรัพย์สิน อวัยวะ หรือชีวิต

(๒) ถ้าทำผิดศีลข้อที่ ๒ ลักทรัพย์ที่เจ้าของเขาหวงแหน จะได้รับโทษ คือ เกิดในตระกูลยากจน หาทรัพย์ไม่พอเลี้ยงตัว แม้จะพอหาทรัพย์มาได้ก็ถูกโกง ถูกหลอกลวงให้เสียทรัพย์นั้น ทำมาค้าขายก็ขาดทุน แม้จะเก็บหอมรอมริบไว้ได้แต่ไม่ทันได้ก่อร่างสร้างครอบครัว ทรัพย์นั้นก็มาวิบัติเพราะถูกไฟไหม้ ถูกน้ำพัดไป ถูกลัก ถูกจี้ ถูกปล้น หรือถูกเจ้าหนี้รีบเอาไป

(๓) ถ้าทำผิดศีลข้อที่ ๓ ประพฤติผิดในกาม ล่วงเกินหญิงหรือชายของผู้อื่น จะได้รับโทษ คือ ผิดหวังในความรัก แม้จะสมหวังในความรักก็ไม่นาน ภรรยาหรือสามี

นอกใจไปมีใหม่ มีบุตรธิดาก็ถูกคร่าไปทำอนาจาร หรือทำให้วงศ์ตระกูลเสียหายอับอาย

(๔) ถ้าทำผิดศีลข้อที่ ๔ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ จะได้รับโทษ คือ มีเสียงแหบเสียงไม่ไพเราะเสนาะหู พูดจาไม่มีน้ำไม่มีนวลชวนฟัง เป็นคนว่ายากสอนยาก ไม่มีปฏิภาณโวหาร พูดจาสิ่งใดก็ไม่มีใครเชื่อฟัง เมื่อมีบุตรหลานก็สั่งสอนให้เขาอยู่ในโอวาทไม่ได้ พูดดีเขาก็หาว่าพูดร้าย เล่าความจริงให้ฟังเขาก็หาว่าโกหก สั่งสอนดี ๆเขาก็หาว่าดุด่า พูดอะไรออกไปก็ไม่ถูกใจใครสักอย่าง

(๕) ถ้าทำผิดศีลข้อที่ ๕ ดื่มสุรา สูบบุหรี่ หรือเสพสิ่งเสพติดชนิดต่าง ๆ ก็จะได้รับโทษ คือ ไม่มีมันสมอง ปัญญาไม่แจ่มแจ้ง คิดอะไรไม่ออก คิดสร้างสรรค์ไม่เป็น ศึกษาเล่าเรียนอะไรมาก็หลงลืมจำไม่ได้ วิกลจริตเป็นโรคทางสมอง ปัญญาเสื่อม ปัญญานิ่ม หรือเป็นโรคประสาท

คนที่ทำผิดศีลอยู่บ่อย ๆ จนกลายเป็นนิสัยไปแล้ว จะทำให้เป็นคนดุร้ายโหดเหี้ยม มือไวเอาแต่ได้ ใจโลเลในเพศตรงข้าม ขี้ปดขี้นินทา ขาดสติปัญญาเสื่อม

อานิสงส์ของศีลที่รักษาได้ดี

ถาม ท่านอาจารย์ครับ โทษของการผิดศีลเนี่ย ฟังดูแล้วน่าสะดุ้งกลัวมากเลยนะครับ แต่บางคนแม้จะคิดถึงโทษของการทำ

ผิดศีลดังว่ามา ก็ยังรักษาศีลได้ไม่ดีพอ จะให้ทำอย่างไรอีก

ตอบ ก็ให้ระลึกถึงอานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ ดังต่อไปนี้

(๑) มีศีลข้อ ๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ จะได้รับอานิสงส์ คือ เกิดมามีอวัยวะครบถ้วน ไม่พิกลพิการ มีอาการ ๓๒ ครบถ้วน มีโรคน้อย มีอายุยืน ไม่เจ็บป่วย ไม่ถูกคุกคามเบียดเบียน มีความสวัสดี แม้จะประสพอุบัติเหตุก็ไม่สูญเสียอวัยวะหรือชีวิต

(๒) มีศีลข้อ ๒ เว้นจากการลักทรัพย์ จะได้รับอานิสงส์ คือ เกิดในตระกูลร่ำรวย หาทรัพย์ง่าย ทรัพย์ที่หามาได้ก็ไม่ถูกโกง ไม่ถูกหลอกลวงให้เสียทรัพย์ ทำมาค้าขายก็ได้กำไรงาม สามารถใช้ทรัพย์ที่หามาได้สร้างครอบครัวเป็นปึกแผ่น ทรัพย์นั้นจะปลอดภัยจากไฟไหม้ จากน้ำท่วม แม้มีโจรประสงค์ต่อทรัพย์ มาลัก มาจี้ มาปล้น ก็ไม่สามารถนำทรัพย์นั้นไปได้ ไม่ถูกเจ้าหนี้หรือพระราชาริบทรัพย์

(๓) มีศีลข้อ ๓ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม จะได้รับอานิสงส์ คือ สมหวังในความรัก ได้รับความไว้วางใจ ภรรยาหรือสามีไม่นอกใจ มีบุตรธิดาก็ว่านอนสอนง่าย ไม่นอกลู่นอกทาง นำชื่อเสียงอันดีงามมาสู่วงศ์ตระกูล

(๔) มีศีลข้อ ๔ เว้นจากการพูดเท็จ ติฉินนินทา กล่าวหา ว่าร้ายใส่ความ เพ้อพก จะได้รับอานิสงส์ คือ มีน้ำเสียงไพเราะเสนาะหู พูดจามีน้ำมีนวลชวนฟัง เป็นคน

ว่าง่ายสอนง่าย คำพูดมีปฏิภาณโวหาร พูดจาสิ่งใดใครๆ ก็เชื่อฟัง เมื่อมีบุตรหลานก็สั่งสอนให้เขาอยู่ในโอวาท พูดดีเขาก็ชมว่าดี เล่าความจริงเขาก็เชื่อ แนะนำสั่งสอนเขาก็เชื่อฟัง พูดอะไรออกไปก็ไม่ขัดใจใคร

(๕) มีศีลข้อ ๕ เว้นจากการดื่มสุราเมรัยและเสพของมึนเมา จะได้รับอานิสงส์ คือ เป็นคนมีมันสมอง คิดเป็น มีปัญญาแจ่มแจ้ง คิดอะไรก็ออก คิดในทางสร้างสรรค์ ได้ศึกษาเล่าเรียนอะไรมาก็จำขึ้นใจไม่หลงลืม ไม่วิกลจริต มีปัญญาเลิศ

คนที่รักษาศีลอยู่เนืองนิตย์จนติดเป็นนิสัยแล้ว จะทำให้เป็นคนใจดีมีเมตตา อาทรแบ่งปัน ซื่อสัตย์ พูดตรง ไม่หลงลืม

อานิสงส์ของศีลยังมีอีกนะ พระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดงอานิสงส์ของศีลไว้อย่างนี้ว่า บางคนในโลกนี้ รักษาศีลด้วยตนเอง แต่ไม่ชวนผู้อื่นให้มาร่วมรักษาศีล เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ใหม่ จะเป็นผู้มีผิวพรรณสวยงาม แต่ไร้ญาติขาดมิตร แม้จะพอมีญาติมิตรก็มีแต่คนทำผิดศีล, บางคนในโลกนี้ ชอบแนะนำชักชวนให้ผู้อื่นรักษาศีล แต่ตนเองกลับไม่ได้รักษา เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะมีญาติและมิตรที่ผิวพรรณดีและเป็นคนมีศีล แต่ตนเองกลับมีผิวพรรณไม่ดีและมักทำผิดศีล, บางคนในโลกนี้ ตนเองก็ไม่ชอบรักษาศีล ทั้งไม่แนะนำชักชวนผู้อื่นให้รักษาศีล เมื่อกลับมาเกิด

เป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนผิวพรรณไม่สวย ทั้งไร้ญาติขาดมิตร แม้พอจะมีมิตรบ้าง ก็เป็นผู้มีผิวพรรณไม่สวยทั้งมักทำผิดศีล, บางคนในโลกนี้ รักษาศีลไม่ขาดไม่ทำลาย แล้วยังแนะนำชักชวนผู้อื่นให้ร่วมรักษาศีลอีกด้วย เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนมีศีล มีผิวพรรณงาม ทั้งมีญาติและมิตรที่มีผิวพรรณงามและชอบรักษาศีล

ถาม อานิสงส์ของศีลเนี่ย ดีจริงๆนะครับท่านอาจารย์ แต่ว่าบางคน รักษากายวาจาให้ปรกติก็ยังไม่ได้ พยายามแล้วก็ยังเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการเสพของมึนเมาไม่ได้ แม้จะพยายามมองให้เห็นโทษของการผิดศีล และเฝ้าระลึกถึงอานิสงส์ของการรักษาศีล ก็ยังรักษาไม่ได้ จะให้ทำอย่างไรอีก

ตอบ โอ้ มีคนอย่างนี้อยู่ในโลกนี้ด้วยหรือ

ถาม มีอยู่ครับ ท่านอาจารย์โปรดอนุเคราะห์คนพวกนี้ด้วยเถอะ

ตอบ เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน อีกวิธีหนึ่ง ให้มีจิตศรัทธาเชื่อมั่นขึ้นว่า “การรักษาศีลนี้ บัณฑิตทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นพากันสั่งสอนไว้ดีแล้ว คงไม่มีโทษ คงมีประโยชน์มากอย่างแน่นอน แม้เราก็ควรพยายามรักษาตามกำลังความสามารถดูก่อน”

ถาม แม้จะทำถึงขนาดนั้นแล้ว ก็ยังรักษาศีลไม่ได้อีกล่ะครับ

ตอบ โอ้ย คนบ้านไหนเนี่ย ทำไมสอนยากเหลือเกิน อึม.. บางที อาจจะยังขาดความรู้เรื่องศีลอยู่ก็ได้นะ ดังนั้น จะขออธิบาย เรื่องศีลให้ลึกซึ้ง เผื่อตรงกับอัธยาศรัยทำให้รู้วิธีที่รักษาศีล ได้ง่ายขึ้น

ถาม ขอนิมนต์ท่านอาจารย์ช่วยอธิบายขยายความ เพื่อให้เกิด ประโยชน์แก่คนหมู่มากด้วยเถิดครับ

ตอบ สภาวะของศีล ท่านเรียกว่า "สังวรหรือสำรวม" หมายเอา การสำรวมอินทรีย์หรือสำรวมกาย วาจา ใจ มี ๕ อย่าง

(๑) ปาติโมกข์สังวร ศีลจะรักษาสัตว์โลกไม่ให้ตกสู่ อบาย และประคับประคองสัตว์โลกให้พ้นจากทุกข์

(๒) สติสังวร การมีสติสำรวมในอินทรีย์ รู้ทันอารมณ์ ที่เกิดทางทวารทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ใน ปัจจุบัน จะได้ปิดกั้นอภิชฌา (ความชอบ) และโทมนัส (ความชัง) ไม่ให้เกิดขึ้นในอารมณ์นั้นๆ

(๓) ญาณสังวร เจริญสติปัฏฐานให้รู้สภาวธรรมตาม ความเป็นจริง จะได้ไม่ตกอยู่ในอำนาจของตัณหามานะทิฏฐิ

(๔) ขันติสังวร มีความอดทนต่อความหนาว ความ ร้อน และความทุกข์ยากลำบากในเวลาปฏิบัติธรรม

(๕) วีริยสังวร มีความเพียรพยายามหาเลี้ยงชีพโดย สุจริต เพียรเพื่อละกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต เพียรเพื่อทำกายให้สุจริต ทำวาจาให้สุจริต และทำใจให้ สุจริต

เมื่อเข้าใจอย่างนี้แล้ว ก็จะช่วยให้มีความอุตสาหะอยากรักษาศีล เมื่อรักษาก็รักษาได้ง่าย ไม่รู้สึกว่าอึดอัดใจ

ถาม ท่านอาจารย์ครับ แม้จะเข้าใจอย่างนี้แล้ว ก็ยังรักษาศีลได้ไม่ดีพอ จะให้ทำอย่างไรอีก

ตอบ คนส่วนมาก ถ้าไม่มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ก็ไม่ค่อยทำผิดศีลหรอกนะ พอมีสิ่งที่มายั่วยุหรือยั่วยวนจึงทำผิดศีล ถ้าเป็นอย่างนี้ก็มีอีกวิธีหนึ่งนะ ให้พิจารณาอยู่เสมอว่า คนโง่มีบาปหนา และกำลังจะเสื่อม มักทำผิดศีล ส่วนคนฉลาดมีบุญมาก และกำลังจะเจริญ มักรักษาศีลได้ง่าย ไม่ว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไรก็ตาม ควรทำเจตนางดเว้นให้เกิดขึ้นไว้ก่อน เป็นการกันไว้ดีกว่าแก้นะ

ถาม จะให้ระมัดระวังอย่างไร จึงจะไม่ผิดศีล

ตอบ วิธีง่ายๆ ก็คือ ให้เว้นไว้ก่อน การเว้นมี ๓ ระดับ คือ

(๑) **เจตนาวิรัติ** ให้ตั้งใจเว้นไว้ก่อนว่า จะไม่ทำผิดศีล ถ้ายังทำไม่ได้

(๒) **สมาทานวิรัติ** ให้ตั้งใจกล่าววาจาสมาทานศีลสิกขาบทไว้เป็นข้อปฏิบัติ เมื่อรู้ข้อปฏิบัติแล้วก็ให้นำมาปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ถ้ายังทำไม่ได้อีก

(๓) **สัมปัตติวิรัติ** ให้ตั้งใจงดเว้นตอนเผชิญหน้า ถ้ามีบุคคลหรือวัตถุที่จะทำให้ผิดศีล ก็ตั้งใจงดเว้นหรือหลีกเลี่ยงในเวลานั้นเลยว่า จะไม่ทำลายศีลของตนอย่างเด็ดขาด

องค์ประกอบที่ทำให้ศีลขาด

ถาม ท่านอาจารย์ครับ เราจะรู้ได้อย่างไรว่า ศีลเราขาดหรือยัง

ตอบ จะอธิบายเฉพาะศีล ๕ ของชาวบ้านนะ อยากรู้ว่าศีลแต่ละข้อของเราขาดจากการรักษาหรือยัง ให้เทียบดูจากองค์ประกอบของศีลแต่ละข้อ ถ้าครบตามนี้ ก็ถือว่าศีลข้อนั้นขาดแล้ว ควรตั้งใจสมาทานรักษาใหม่ และต้องรักษาไว้ให้ดีที่สุด

ข้อ ๑ ฆ่าสัตว์ ทำให้ศีลขาด มีองค์ ๕

(๑) สัตว์ยังมีชีวิต

(๒) รู้ว่าสัตว์ยังมีชีวิต

(๓) มีเจตนาจะฆ่าให้ตาย

(๔) พยายามฆ่า

(๕) สัตว์ตายเพราะความพยายามนั้น

ข้อ ๒ ลักทรัพย์ ทำให้ศีลขาด มีองค์ ๕

(๑) ทรัพย์มีเจ้าของหวงแหน

(๒) รู้ว่าเขาหวงแหน

(๓) มีจิตคิดจะลัก

(๔) พยายามลัก

(๕) ลักมาได้ด้วยความพยายามนั้น

ข้อ ๓ ประพฤติผิดในกาม ทำให้ศีลขาด มีองค์ ๔

(๑) บุคคลเป็นผู้ต้องห้ามไม่ว่าหญิงหรือชาย

(๒) มีจิตคิดจะล่วงเกิน

(๓) พยายามล่วงเกิน

(๔) ทำมรรคให้ถึงกัน(เสพสม)

ข้อ ๔ พูดเท็จ ทำให้ศีลขาด มีองค์ ๔

(๑) เรื่องจริงหรือไม่จริงก็ตาม

(๒) คิดจะพูดให้ผิดจากความจริง

(๓) พยายามพูดให้คนอื่นได้ยิน

(๔) คนอื่นเชื่อตามนั้น

ข้อ ๕ ดื่มสุราเมรัยและเสพสิ่งเสพติด ทำให้ศีลขาด มีองค์ ๔

(๑) ของนั้นทำให้เมาขาดสติได้

(๒) คิดจะดื่มหรือเสพ

(๓) พยายามดื่มหรือเสพ

(๔) ดื่มให้ไหลเข้าลำคอลงไป หรือเสพด้วยวิธีอื่น

ถาม เฮ้อ เหนื่อยหน่ายกับคนรักษาศีลยากเหลือเกิน เอาอย่างนี้ดีกว่าครับ คนเช่นไรจะรักษาศีลได้ง่าย

ตอบ คนที่จะรักษาศีล ๕ ได้ง่าย คือคนมีเบญจธรรม ๕ ประการคอยประคับประคองอยู่ คือ

(๑) **มีเมตตากรุณา** คนมีเมตตา ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข คนมีกรุณามักปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ จึงไม่คุกคาม เบียดเบียนสัตว์อื่น ย่อมรักษาศีลข้อ ๑ ได้ง่าย

(๒) **มีสัมมาอาชีวะ** ขยันประกอบอาชีพสุจริตเพื่อเลี้ยงตนและครอบครัว เมื่อมีอาชีพดีแล้ว จึงไม่ลักทรัพย์

ของผู้อื่น สามารถรักษาศีลข้อ ๒ ได้ง่าย

(๓) **มีสทารสันโดษ** พึงพอใจในภรรยาหรือสามีซึ่งเป็นคู่ครอง ของตน ไม่หมายใจจะทำผิดในภรรยาหรือสามีของคนอื่น หรือไม่ผิดต่อหญิงชายที่มีเจ้าของ จึงสามารถรักษาศีลข้อ ๓ ได้ง่าย

(๔) **มีสัจจวาจา** กล่าวคำจริงในฐานะอันควรกล่าว ไม่กล่าวคำเท็จ ไม่กล่าวคำส่อเสียดยุยง ไม่กล่าวคำหยาบคาย ไม่กล่าวคำเพ้อเจ้อ จึงสามารถรักษาศีลข้อ ๔ ได้ง่าย

(๕) **มีสติ** ตั้งสติไว้ดี ระมัดระวัง ไม่ประมาท ไม่ดื่มหรือเสพของที่จะทำให้ประมาทขาดสติ จึงสามารถรักษาศีลข้อ ๕ ได้ง่าย

ถาม ท่านอาจารย์ครับ พระพุทธเจ้าทรงแสดงศีลในลำดับต่อจากทาน ทานกับศีลมีความเกี่ยวข้องกันหรือเปล่าครับ

ตอบ เกี่ยวข้องกันแน่นอน ผู้ให้ทานอยู่เสมอย่อมรักษาศีลได้ง่าย ผู้รักษาศีลอยู่เสมอก็ย่อมให้ทานง่าย พูดให้ชัดเจนก็คือการให้ทานช่วยให้รักษาศีลได้ง่าย การรักษาศีลก็ช่วยให้ให้ทานได้ดี บางทีทานกับศีลก็เป็นอย่างเดียวกัน เช่น วิรัติทาน ก็คือการรักษาศีล เพราะเป็นการเว้นจากการฆ่าสัตว์เป็นต้น อภัยทาน ก็คือความไม่มีเวรต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น จึงชื่อว่า รักษาศีลนั่นเอง

ถาม ท่านอาจารย์ครับ มีคนสงสัยเรื่องศีล ๘ กับศีล ๘ อุโบสถมากเลยครับ โดยเฉพาะข้อ ๖ ข้อ ๗ และข้อ ๘

ตอบ ชาวบ้านเขาสงสัยว่าอย่างไรล่ะ

ถาม ศีลข้อ ๖ "**วิกาละโภชะนา เวระมะณี** มีเจตนาเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล" สงสัยว่า เวลาวิกาลเนี่ยตั้งแต่เวลาไหนถึงไหน

ตอบ เอาอย่างนี้นะ เวลาของผู้รักษาศีลมีอยู่ ๒ ช่วง คือ

ช่วงที่ ๑ กาลหรือในกาล หมายถึง ช่วงเวลาตั้งแต่อรุณขึ้นจนถึงตะวันเที่ยง อย่าถือเอาตามนาฬิกานะ เพราะแต่ละฤดูตะวันมันเที่ยงเหมือนกัน แต่นาฬิกามันเที่ยงไม่เหมือนกัน เช่น ช่วงฤดูหนาว ตะวันมันยังไม่เที่ยง แต่นาฬิกามันเที่ยงแล้ว เป็นต้น ดังนั้นให้ถือเอาตามตะวันเที่ยงเป็นเกณฑ์ พอรู้ว่าตะวันเที่ยงเมื่อไหร่ก็ให้หยุดเคี้ยวหยุดกลืนทันที แม้จะกำลังเคี้ยวข้าวอยู่ยังไม่ทันกลืน พอตะวันเที่ยงก็ให้คายออกไม่ต้องกลืน ถ้าคายออกก็ไม่ผิดศีล ถ้ากลืนลงไปก็ผิดศีล ช่วงเวลานี้เป็นเวลาสมควรบริโภคอาหารของขบเคี้ยว คือจะต้องเคี้ยวก่อนแล้วค่อยกลืน ถ้าไม่เคี้ยวก่อนมันกลืนลำบาก อาจติดคอได้

ช่วงที่ ๒ วิกาล หรือในเวลาวิกาล หรือผิดเวลา หมายถึง ช่วงเวลาตั้งแต่แสงตะวันเที่ยงไปถึงก่อนตะวันขึ้นตอนรุ่งเช้าของอีกวันหนึ่ง ช่วงนี้ผู้รักษาศีล ๘ จะต้องงดการกินอาหารทุกอย่าง ไม่ว่าของขบเคี้ยว ของกินที่ทำจากข้าว ทำจากถั่ว ทำจากงา ทำจากพืชที่เป็นผัก นมสด นมเปรี้ยว นมถั่วชนิดต่างๆ แม้น้ำผลไม้ที่มีผลใหญ่กว่า

กำปั้นก็ไม่ควรดื่ม เอาอย่างนี้ก็แล้วกันนะ ของกินหรือเครื่องดื่มอะไรก็ตาม มันทำให้อิ่มได้ก็ควรเว้นทุกอย่าง ส่วนของที่ดื่มในเวลาวิกาลได้ก็ยังมีอีกหลายอย่าง เลือกดื่มได้ตามต้องการ เช่น น้ำคั้นผลไม้ที่มีขนาดเท่ากำปั้นลงมา น้ำอ้อยสด น้ำตาลสด เป็นต้น ทุกวันนี้มีน้ำกล่องน้ำขวดวางขายหลายชนิด ผู้รักษาศีลควรพิจารณาดูว่าอย่างไหนควรดื่มหรือไม่ควรดื่ม ถ้าสงสัยว่าจะดื่มได้หรือไม่ได้ ให้เว้นไว้ก่อนจะได้ไม่กังวลใจว่า เราทำผิดศีลหรือยังหนอ

ถาม ศีลข้อที่ ๗ "**นัจจะ-คีตะ-วาทิตะ-วิสูกะทัสสะนะ-มาลา-คันธะ-วิเลปะนะ-ธาระณะ-มัณฑะนะ-วิภูสะนัฏฐานา เวระมะณี** มีเจตนางดเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้องเพลงประโคมดนตรีด้วยตนเอง และการดูคนอื่นเล่น, เว้นจากการประดับด้วยดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ เครื่องทัดทรง และเครื่องประดับชนิดต่างๆ" ท่านอาจารย์ช่วยอธิบายให้เข้าใจด้วยครับ

ตอบ ในศีลข้อ ๗ นี้ ท่านรวมเอาศีลข้อ ๗ และข้อ ๘ ของสามเณร เข้าเป็นข้อ ๗ เดียวกัน แต่ละคำมีอธิบายดังนี้

นัจจะ คือการโยกกายให้เคลื่อนไหวไปตามจังหวะ ในขณะได้ยินเสียงดนตรีหรือคิดอยู่ในใจก็ตาม

คีตะ คือการขับร้องให้มีเสียงออกมา โดยตั้งใจจะให้เพลิดเพลินหรือผ่อนคลาย

วาทิตะ คือการดีด สี ตี เป่า เคาะ และการเล่นเครื่อง

ดนตรีชนิดต่างๆ

วิสูกะทัสสนะ คือเล่นเองหรือไปดูเขาเล่น

มาลา คือดอกไม้ ทั้งดอกไม้แห้ง ดอกไม้สด ดอกไม้พลาสติก หรือดอกไม้จากวัสดุต่างๆ จะมีดอกเดียว หรือเป็นกำหรือเป็นพวงเป็นช่อก็ตาม

คันธะ คือของมีกลิ่นหอมทุกอย่าง เช่น น้ำหอม สบู่หอม น้ำมันหอมระเหย และเครื่องสำอางค์ เป็นต้น

วิเลปะนะ คือเครื่องลูบไล้ทาผิวให้สวยงาม เช่น ผงจันทน์ แป้งฝุ่นหอม ครีมทาผิวให้ชุ่มชื้น เป็นต้น

ธาระณะ คือเสื้อผ้าอาภรณ์ที่มีสีสดและมีลวดลายชนิดต่างๆ เช่น สีแดง สีเขียว สีเหลือง ลายดอกไม้ ลายภาพสัตว์ เป็นต้น

มัณฑะนะ คือเครื่องประดับชนิดต่างๆ เช่น สร้อย กำไล นาฬิกา แหวน ต่างหู เข็มขัด เข็มกลัด เป็นต้น

วิภูสะนัฏฐานา คือจากการประดับตกแต่ง

เวระมะณี คือมีเจตนางดเว้น หมายถึงเคยเล่นก็ไม่เล่น แม้ไม่เคยเล่นก็ไม่อยากเล่น ผู้รักษาศีลควรพิจารณาดูว่าสิ่งไหนควรทำหรือไม่ควรทำ หากสงสัยก็ให้งดเว้นไว้ก่อน

ถาม ศีลข้อที่ ๘ "**อุจจาสะยะนะ-มะหาสะยะนา เวระมะณี** มีเจตนางดเว้นจากการนั่งและนอนบนที่นั่งที่นอนสูงใหญ่" เป็นอย่างไร

ตอบ เจตนางดเว้นจากการนั่งและนอนบนที่นั่งที่นอนสูงใหญ่ ในที่นี้หมายถึง ไม่นั่งบนที่นั่งหรือไม่นอนบนที่นอนซึ่งข้างในบุด้วยฟูก เบาะ นุ่น สำลี หญ้าแห้ง หรือเปลือกไม้ ที่สูงและหนา เวลานั่งก็ยุบลงไม่ถึงกระดานรองพื้น เป็นเหตุให้มีความยินดีพอใจในการนั่งและนอน จนไม่อยากลุกขึ้นทำความเพียรเพื่อละบาปอกุศลและเพียรเพื่อเจริญบุญกุศล หากมีความสังสัยว่า ที่นั่งอย่างนี้ ที่นอนอย่างนี้ จะทำให้ผิดศีลหรือไม่ ก็ควรเว้นไว้ก่อน ไม่นั่งไม่นอนบนที่นั้นๆ

ศีลที่เป็นบารมี

ถาม ท่านอาจารย์ครับ จะให้รักษาศีลเคร่งครัดขนาดไหน จึงชื่อว่า **บำเพ็ญสีลบารมี**

ตอบ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ว่า “จามรี (กระทิงป่า) มันรักหางของมันมากที่สุด ถ้าหางของมันเกี่ยวติดอยู่ที่หนามหรือกาบไม้ มันจะไม่กระตุกหางจนทำให้ขนหางขาดอย่างแน่นอน มันยอมตายอยู่ที่นั่นเพื่อรักษาขนหางไม่ให้ขาด ฉันใด ผู้บำเพ็ญสีลบารมี รักศีลยิ่งกว่าชีวิต ย่อมสละชีวิตเพื่อรักษาศีลไว้ไม่ให้ขาด ฉันนั้น” เมื่อทำได้อย่างนี้ จึงชื่อว่า **บำเพ็ญสีลบารมี**

ถาม อานิสงส์ของศีล มีอะไรบ้างครับ

ตอบ คัมภีร์วิสุทธิมรรคแสดงอานิสงส์ของศีลไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ผู้มีศีลย่อมรักษาโภคทรัพย์ไว้ได้
๒. เกียรติศัพท์อันงามย่อมฟุ้งขจรไป
๓. เข้าไปสู่สังคมใดก็ไม่เก้อเขิน
๔. ไม่หลงสติตาย
๕. เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สุคติโลกสวรรค์

ถาม ให้ทานกับรักษาศีล อย่างไหนดีกว่ากันครับ

ตอบ ชาวบ้านบางคนชอบให้ทาน แต่ไม่ชอบรักษาศีล บางคนชอบรักษาศีล แต่ไม่ชอบให้ทาน บางคนไม่ชอบให้ทานและไม่ชอบรักษาศีล บางคนชอบทั้งให้ทานและรักษาศีล ก็ลองคิดดูว่า คนไหนจะได้บุญมากที่สุด แต่บัณฑิตท่านกล่าวไว้อย่างนี้นะ ให้ทานแล้วร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่ารักษาศีลเพียงครั้งเดียว รักษาศีลไม่ให้ขาดไม่ทำลายแล้ว ร้อยครั้งพันครั้ง ก็ไม่เท่ากับการกำหนดรู้จิตของตนเองเพียงครั้งเดียว กำหนดรู้จิตของตนจนรู้จักบาปอกุศลที่ควรละ และรู้จักบุญกุศลที่ควรเจริญ สามารถปหานกิเลสตัณหาให้สิ้นไปแล้ว ได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน อย่างนี้ท่านเรียกว่า "**ภาวนา**" ซึ่งจะได้อธิบายในลำดับต่อไป

๓. ถามตอบเรื่องภาวนา
การทำบุญเน้นที่การหมั่นอบรมจิตของตน

ภาวนาคืออะไร

ถาม ท่านอาจารย์ครับ คราวนี้ผมจะขอไต่ถามท่านอาจารย์เกี่ยวกับการเจริญภาวนา จึงขอถามก่อนว่า คำว่า "**ภาวนา**" แปลว่าอะไร

ตอบ คำว่า "**ภาวนา**" แปลว่า การละสิ่งที่ไม่ดี การทำสิ่งที่ดี ทำสิ่งดีที่มีน้อยให้มีมาก และทำสิ่งดีที่มีมากให้มากยิ่งขึ้น หมายถึง การทำสิ่งที่ยังไม่เจริญให้เจริญ และการทำสิ่งที่เจริญอยู่แล้วให้เจริญขึ้นเรื่อย ๆจนถึงเจริญที่สุดนั่นเอง

ถาม **ละสิ่งที่ไม่ดี** คือการละอะไรครับ

ตอบ **การละสิ่งที่ไม่ดี** คือ ละบาปอกุศลที่มีอยู่ในจิตสันดาน เช่น ความตระหนี่หวงแหนทรัพย์ไม่อยากให้ทาน ความเกียจคร้านไม่ขวนขวาย ความโลภอยากได้ไม่สิ้นสุด ความโกรธเกลียดที่ไม่ได้ดั่งใจหวัง ความลุ่มหลงงมงายในกิจไม่ควร ความมีตัณหา มานะ ทิฐิ นั่นแหละ สิ่งเหล่านี้ต้องค่อย ๆละให้เบาบางลงจนไม่เหลืออยู่ในจิต

ถาม **การทำสิ่งที่ดี** ล่ะครับ ทำอะไร

ตอบ บางคนนะ เพียงจิตคิดจะให้ทานก็ยังไม่เคยมีเลย ไม่เคยคิดเผื่อแผ่ใคร ไม่มีเมตตาต่อสัตว์ร่วมโลก ไม่เคยให้อภัยคน

ผิด ไม่เคยคิดถึงหลักธรรมคำสั่งสอน พูดง่ายๆก็คือ ทานก็ไม่เคยให้ ศีลก็ไม่เคยรักษา ภาวนาก็ไม่เคยเจริญ สิ่งดีๆ ทั้งหลายยังไม่เคยมีในจิตใจ ก็ริเริ่มทำให้มี ฝึกให้ทาน ฝึกรักษาศีล ฝึกเจริญภาวนา อย่างนี้เรียกว่า **ทำสิ่งที่ไม่มีให้มี**

ถาม **การทำสิ่งที่มีน้อยให้มีมาก** ล่ะครับ ทำอะไร

ตอบ ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนานั่นแหละ แม้จะเคยทำมาบ้างแล้วแต่ยังน้อยอยู่ เคยให้ทานก็ไม่สมกับมีทรัพย์ รักษาศีลก็ไม่สมกับเป็นมนุษย์ เจริญภาวนาก็ไม่สมกับมีสติมีปัญญา เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว จึงให้ทาน รักษาศีลให้เคร่งครัดมากขึ้น เจริญภาวนาให้มากขึ้น อย่างนี้เรียกว่า ทำสิ่งที่มีน้อยให้มีมาก

ถาม **การทำสิ่งที่มีมากให้มากยิ่งขึ้น** ทำอย่างไรครับ

ตอบ **การทำสิ่งที่มีมากให้มากยิ่งขึ้น** ก็เหมือนกันนั่นแหละ ลองคิดดูว่า พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอัครสาวก พระอสีติมหาสาวก มหาอุบาสก มหาอุบาสิกา ท่านบำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา มามากเพียงใดจึงได้บารมีญาณอันช่วยให้สิ้นอาสวะกิเลส ได้บรรลุธรรมขึ้นไปตามลำดับจนกว่าจะบรรลุเป็นพระอรหันต์ แม้พวกเราก็จักทำอย่างนั้น อย่างนี้เรียกว่า ทำสิ่งที่มีมากให้มากยิ่งขึ้น

ถาม ***ภาวนา*** คือ การทำให้เจริญขึ้นเรื่อยๆ หมายถึงทำอะไรให้เจริญครับ

ตอบ การทำจิตให้เจริญ เรียกว่า **จิตภาวนา**
ทำสติให้เจริญ เรียกว่า **สติภาวนา**
ทำสมาธิให้เจริญ เรียกว่า **สมาธิภาวนา**
ทำปัญญาให้เจริญ เรียกว่า **ปัญญาภาวนา**
ทำสมถะให้เจริญ เรียกว่า **สมถะภาวนา**
ทำวิปัสสนาให้เจริญ เรียกว่า **วิปัสสนาภาวนา**

จิตคืออะไร

ถาม **จิต** คืออะไรครับ

ตอบ **จิต** คือ สภาวะที่รู้ สัมผัสรู้ รับรู้ รู้ชัด รู้จัก รู้จริง

ถาม รู้อะไรหรือครับ

ตอบ รู้อารมณ์ ๖ อย่าง คือ
รู้รูปทางตา
รู้เสียงทางหู
รู้กลิ่นทางจมูก
รู้รสทางลิ้น
รู้ถูกต้องสัมผัสทางกาย
รู้กุศลธรรมและอกุศลธรรมทางใจ

ถาม เมื่อรู้อารมณ์ทั้ง ๖ นี้แล้ว เรียกว่า ภาวนา หรือยังครับ

ตอบ (๑) **ขณะที่ตามองเห็นรูป** จิตก็รู้ชัดว่านี่รูป รู้ชัดว่ารูปเกิดขึ้น รู้ชัดว่ารูปตั้งอยู่ รู้ชัดว่ารูปดับไป รู้ชัดว่ารูปไม่เที่ยง รู้ชัดว่า รูปเป็นทุกข์ รู้ชัดว่ารูปไม่ใช่ตัวตน รู้ชัดว่าไม่ควร

ยึดถือรูปที่เปลี่ยนแปลงได้นั้นว่าเป็นเรา เป็นของของเรา เป็นตัวเป็นตนของเรา พิจารณาเห็นรูปว่าเป็นของปฏิกูล เปื่อยเน่า น่ารังเกียจ เมื่อพิจารณาให้ละเอียดอย่างนี้แล้ว จิตก็เบื่อหน่ายในรูป คลายความพอใจ คลายความยึดถือในรูป จิตย่อมหลุดพ้น

(๒) **ขณะที่หูได้ยินเสียง** จิตก็รู้ชัดว่านี่เสียง เสียงเกิดขึ้น เสียงตั้งอยู่ เสียงดับไป เสียงไม่เที่ยง เสียงเป็นทุกข์ เสียงไม่มีตัวตน รู้ชัดว่าไม่ควรยึดถือเสียงที่ดับไปว่าเป็นเรา เป็นของของเรา เป็นตัวเป็นตนของเรา

(๓) **ขณะที่จมูกสูดดมกลิ่น** จิตก็รู้ชัดว่านี่กลิ่น กลิ่นเกิดขึ้น กลิ่นตั้งอยู่ กลิ่นดับไป ...

(๔) **ขณะที่ลิ้นลิ้มรส เปรี้ยว หวาน มัน เค็ม ขม เผ็ด** จิตก็รู้ชัดว่านี่รส รสเกิดขึ้น รสตั้งอยู่ รสดับไป ...

(๕) **ขณะที่กายถูกต้องสัมผัส** จิตก็รู้ชัดว่า สัมผัสนี่เย็น ร้อน อ่อน แข็ง หย่อน ตึง เป็นต้น เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ...

(๖) **ขณะที่จิตระลึกถึงอกุศลธรรมและกุศลธรรม ทั้งที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทั้งหยาบและประณีต ทั้งภายในและภายนอก ทั้งใกล้และไกล เป็นต้น** จิตก็รู้ชัดว่านี่ธรรมารมณ์ ธรรมารมณ์เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป จิตย่อมเบื่อหน่าย คลายความพอใจ คลายความยึดถือ จิตจึงหลุดพ้น

ถาม ทำอย่างไร จึงเรียกว่า **จิตตภาวนา** ทำจิตให้เจริญ

ตอบ จิตที่มีความโลภมันเป็นความเสื่อม เราก็ทำจิตให้เจริญด้วยการให้ทานการแบ่งปัน, จิตที่มีความโกรธมันเป็นความเสื่อม เราก็ทำจิตให้เจริญ ด้วยการให้อภัย มีเมตตากรุณา มีความเอื้ออาทร, จิตที่มีความหลงมันเป็นความเสื่อม เราก็ทำจิตให้เจริญด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้เหตุให้รู้ผล อย่างนี้จึงเรียกว่า **จิตตภาวนา** ทำจิตให้เจริญ

สติคืออะไร

ถาม **สติ** คืออะไรครับ

ตอบ **สติ** คือความระลึกได้ นึกได้ รู้สึกตัวดี ตั้งสติอยู่กับงานที่กำลังทำ สติอยู่ที่ตาเวลาเห็นรูป สติอยู่ที่หูเวลาได้ยินเสียง สติอยู่ที่จมูกเวลาสูดดมกลิ่น สติอยู่ที่ลิ้นเวลาลิ้มชิมรส สติอยู่ที่กายเวลาถูกต้องสัมผัส สติอยู่ที่ใจเวลารับรู้ธรรม, หน้าที่การระลึกไม่ใช่ของจิต เป็นของสติ จิตทำหน้าที่รู้เท่านั้น เพียงแต่เวลานั้น จิตกับสติเกิดขึ้นพร้อมกัน ท่านเรียกว่า **จิตมีสติ**

ถาม ทำอย่างไร จึงเรียกว่า **สติภาวนา** ทำสติให้เจริญ

ตอบ **สติภาวนา** คือการทำสติให้เจริญนั้น เบื้องต้นมาทำความรู้จักกับสติก่อน ธรรมดาสติ ย่อมระลึกได้ทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี ทั้งธรรมที่เป็นฝ่ายกุศลและอกุศล, ตามหลักการเจริญสติ จึงควรมีสัมปชัญญะพิจารณา เพื่อให้รู้สิ่งที่สติระลึก

ได้ว่าดีหรือไม่ ท่านเรียกสัมปชัญญะตามหลักโพชฌงค์ว่า "ธัมมวิจยะ" คือการคัด การเลือก เพื่อแยกธรรมออกจากกัน ธรรมที่เป็นอกุศลอันจะทำให้จิตเศร้าหมองก็ให้เลือกแล้วแยกออกไว้ฝ่ายหนึ่ง ธรรมที่เป็นกุศลอันจะทำจิตให้เจริญเมื่อเลือกแล้วก็แยกออกไว้อีกฝ่ายหนึ่ง, มีสติระลึกได้ทั้งอกุศลและกุศล มีธัมมวิจยะแยกอกุศลและกุศลออกจากกันก็ยังไม่พอ จะต้องมีสัมมัปปธานคือความเพียรยิ่ง ๔ อย่าง ได้แก่

(๑) เพียรละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว

(๒) เพียรระวังอกุศลไม่ให้กลับมาเกิดขึ้นอีก

(๓) เพียรทำกุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น

(๔) เพียรทำกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้เจริญยิ่งขึ้น

เมื่อทำได้เช่นนี้ จึงเรียกว่า **สติภาวนา** ทำสติให้เจริญ, เมื่อสติเจริญดีแล้ว ผลที่ได้รับคือ **ปีติ** มีความเอิบอิ่มใจ **ปัสสัทธิ** มีความสงบใจ เย็นใจ ผ่อนคลาย ปล่อยวาง สงบ นิ่ง, **ปีติ**และ**ปัสสัทธิ**ที่เกิดขึ้นแล้ว จะเป็นอาหารหล่อเลี้ยง**สมาธิ** เมื่อปีติและปัสสัทธิตั้งอยู่นาน สมาธิก็ตั้งอยู่ได้นาน

เจริญสมาธิทำอย่างไร

ถาม ท่านอาจารย์ครับ **เจริญสมาธิทำอย่างไร**

ตอบ **เจริญสมาธิ** คือ การทำให้จิตตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว หมายถึงทำให้จิตประกอบด้วยสติที่ตั้งอยู่ในกัมมัฏฐานอัน

เป็นที่ตั้งของสติ ๑๐ อย่าง (ในกรรมฐาน ๔๐) ได้แก่

๑. พุทธานุสสติ

มีสติน้อมระลึกถึงพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยคุณของพระพุทธเจ้า ๙ ประการ คือ

(๑) **อะระหัง** เป็นผู้ห่างไกลจากกิเลส

(๒) **สัมมาสัมพุทโธ** ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง

(๓) **วิชชาจะระณะสัมปันโน** บริบูรณ์ด้วยความรู้ดีและความประพฤติดี

(๔) **สุคะโต** เสด็จออกไปจากกิเลสแล้วจะไม่หวนกลับมาหากิเลสอีก

(๕) **โลกวิทู** ทรงรู้โลกธาตุและสัตวโลกอย่างแจ่มแจ้ง

(๖) **อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ** ทรงอบรมสั่งสอนบุคคลให้บรรลุเป็นพระอริยะ อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า

(๗) **สัตถา เทวะมะนุสสานัง** เป็นพระศาสดาของเทวดาด้วย ของมนุษย์ด้วย

(๘) **พุทโธ** ตรัสรู้แล้วสอนผู้อื่นให้ตรัสรู้ตาม

(๙) **ภะคะวา** ทรงจำแนกระดับธรรมสั่งสอนสัตว์ เป็นต้น

๒. ธัมมานุสสติ

มีสติระลึกถึงพระธรรมพร้อมทั้งคุณของพระธรรม ๖ ประการ คือ

(๑) **สฺวากขาโต** เป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้ว

(๒) **สันทิฏฐิโก** ผู้ปฏิบัติสามารถเห็นได้ด้วยตนเอง

(๓) **อะกาลิโก** ไม่จำกัดกาลเวลา (ตลอดเวลา)

(๔) **เอหิปัสสิโก** ควรเรียกให้คนอื่นมาดู มารู้ มาเห็น

(๕) **โอปะนะยิโก** ควรน้อมเข้ามาไว้ในตน

(๖) **ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ** ผู้รู้ก็รู้ได้เฉพาะตน

๓. สังฆานุสสติ

มีสติระลึกถึงพระอริยสาวก ๘ จำพวก พร้อมทั้งคุณของพระอริยสาวก ๙ ประการ คือ

(๑) **สุปะฏิปันโน** ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

(๒) **อุชุปะฏิปันโน** ผู้ปฏิบัติตรงตามคำสั่งสอน

(๓) **ญายัปปะฏิปันโน** ผู้ปฏิบัติเพื่อรู้แจ้ง

(๔) **สามีจิปะฏิปันโน** ผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่ธรรมที่รู้แล้ว

(๕) **อาหุเนยโย** ผู้ควรรับเครื่องสักการะที่เขานำมาบูชา

(๖) **ปาหุเนยโย** ผู้ควรแก่การต้อนรับ

(๗) **ทักขิเณยโย** ผู้ควรรับทักษิณาทาน

(๘) **อัญชะลิกะระณีโย** ผู้ควรแก่การไหว้และการกราบ

(๙) **อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสะ** ผู้เป็นเนื้อนาบุญอันยอดเยี่ยมของชาวโลก

๔. สีลานุสสติ

มีสติระลึกถึงศีล ๕ ศีล ๘ หรือศีลอุโบสถ ที่ตนรักษาไว้ดีแล้ว

๕. จาคานุสสติ

มีสติระลึกถึงทานที่เคยให้แล้ว และระลึกถึงความเสีย

สละแบ่งปันที่อยู่ในใจของตน

๖. **เทวตานุสสติ**

มีสติระลึกถึงเทวดาที่เคยได้ยินได้ฟัง และระลึกถึงคุณธรรมคือหิริโอตตัปปะที่ทำคนให้เป็นเทวดา

๗. **มรณัสสติ**

มีสติระลึกถึงความตายอันใกล้จะมาถึง

๘. **กายคตาสติ**

มีสติระลึกถึงร่างกายแล้วพิจารณาให้เห็นอาการของร่างกายทั้ง ๓๒ ว่าเป็นของปฏิกูล ไม่สะอาด ไม่งาม น่ารังเกียจ เพื่อคลายความยึดถือ

๙. **อานาปาณสติ**

มีสติระลึกรู้ลมหายใจออก ลมหายใจเข้า ตั้งสติไว้ที่ลมหายใจออกหายใจเข้า ๘ ขณะ คือ หายใจออกยาวก็รู้ชัดว่าหายใจออกยาว, หายใจเข้ายาวก็รู้ชัดว่า หายใจเข้ายาว, หายใจออกสั้นก็รู้ชัดว่า หายใจออกสั้น, หายใจเข้าสั้นก็รู้ชัดว่าหายใจเข้าสั้น, กำหนดรู้กองลมหายใจออก, กำหนดรู้กองลมหายใจเข้า, ผ่อนลมหายใจออกก็รู้, ผ่อนลมหายใจเข้าก็รู้

๑๐. **อุปสมานุสสติ**

มีสติระลึกถึงธรรมเครื่องสงบ และระลึกถึงนิพพานอันเป็นเครื่องสงบจากกิเลส

สมาธิคืออะไร

ถาม **สมาธิ** คืออะไรครับ

ตอบ **สมาธิ** คือ ภาวะที่จิตไม่ฟุ้งซ่าน จิตรวมเป็นหนึ่ง ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว

ถาม ทำอย่างไร จึงจะเรียกว่า **สมาธิภาวนา** ทำสมาธิให้เจริญ

ตอบ **สมาธิภาวนา** คือการทำสมาธิให้เจริญ การทำสมาธิให้อยู่ได้นาน เข้าถึงสภาวะบรรลุสมาบัติ ๘ และโลกุตตรธรรม ๙

สมาบัติ ๘ ได้แก่ **รูปฌาน ๔** คือ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาณ จตุตถฌาน และ**อรูปฌาน ๔** คือ อากาสานัญจายตนฌาน วิญญาณัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน

โลกุตตรธรรม ๙ คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑

ปัญญาคืออะไร

ถาม **ปัญญา** คืออะไรครับ

ตอบ **ปัญญา** คือความรู้แจ่มแจ้ง ๗ อย่าง ได้แก่ ปัญญาฉับไว ปัญญาชำแรกกิเลส ปัญญามาก ปัญญาเฉียบแหลม ปัญญาเต็มเปี่ยม ปัญญาลึกซึ้ง และปัญญากว้างไกล, ปัญญาทั้ง ๗ อย่างนี้ มีอธิบายเพิ่มเติมดังนี้

๑. **ปัญญาฉับไว** (อนิจจานุปัสสนา) ตามพิจารณา

เห็นความไม่เที่ยงอยู่เนืองๆ พอเห็นสิ่งใดเกิดขึ้น ก็พิจารณาเห็นสิ่งนั้นๆว่าไม่เที่ยงทันที ไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร

๒. **ปัญญาชำแรกกิเลส** (ทุกขานุปัสสนา) ตามพิจารณา เห็นความทุกข์อยู่เนืองๆ พอเห็นสิ่งใดเกิดขึ้น ก็พิจารณาเห็นความทุกข์ในสิ่งนั้น ชำแรกกิเลสได้ ไม่เยื่อใยยินดี

๓. **ปัญญามาก** (อนัตตานุปัสสนา) ตามพิจารณาเห็นความไม่มีตัวตนอยู่เนืองๆ พอเห็นสิ่งใดเกิดขึ้น ก็พิจารณาเห็นความไม่มีตัวตนในสิ่งนั้น ไม่มีอะไรเป็นเรา เป็นของของเรา เป็นตัวเป็นตนของเรา

๔. **ปัญญาเฉียบแหลม** (นิพพิทานุปัสสนา) ตามพิจารณาเห็นว่า น่ารังเกียจ น่าเบื่อหน่ายอยู่เนืองๆ พอเห็นสิ่งใดเกิดขึ้น ก็พิจารณาเห็นความปฏิกูลในสิ่งนั้น จึงเบื่อหน่าย อยากหนีไปให้พ้น

๕. **ปัญญาเต็มเปี่ยม** (วิราคานุปัสสนา) ตามพิจารณาเห็นทุกข์ เห็นโทษ เห็นความเสื่อม เห็นความพินาศ เห็นความย่อยยับอยู่เนืองๆ พอรู้เห็นสิ่งใดเกิดขึ้น ก็พิจารณา เห็นว่า ไม่มีสิ่งใดน่ายินดีเลย ทุกสิ่งล้วนมีความเสื่อมสิ้นไปอยู่เป็นนิตย์ จึงคลายความยินดี คลายความพอใจได้

๖. **ปัญญาลึกซึ้ง** (นิโรธานุปัสสนา) ตามพิจารณาเห็นความดับอยู่เนืองๆ พอเห็นสิ่งใดเกิดขึ้น ก็พิจารณา

เห็น ความดับในสิ่งนั้นทันที ได้สัมผัสกับความสงบสุข

๗. **ปัญญากว้างไกล** (ปฏินิสสัคคานุปัสสนา) ตามพิจารณาเห็นการละ การสละ การสลัดทิ้ง อยู่เนืองๆ พอเห็นสิ่งใดเกิดขึ้น ก็พิจารณาเห็นสิ่งนั้นว่าล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีตัวตน น่าเบื่อหน่าย คลายกำหนัดยินดี หลุดพ้นดับเย็น มีความดับเป็นอารมณ์อยู่เสมอ

ถาม ทำอย่างไรจึงจะเป็น **ปัญญาภาวนา** ทำปัญญาให้เจริญ

ตอบ วิธีการพัฒนาปัญญาให้เจริญขึ้น เริ่มตั้งแต่เข้าหาผู้รู้ ตั้งใจฟังคำแนะนำสั่งสอน สอบถามข้อสงสัย พิจารณาธรรมที่ได้ยินได้ฟังแล้ว นำมาปฏิบัติตามให้สมควรแก่ความรู้ความเข้าใจ จนกว่าจะมีปัญญาละกิเลสได้โดยสิ้นเชิง

ถาม ท่านอาจารย์ครับ จะให้เจริญปัญญาอย่างไร จึงจะชื่อว่า **บำเพ็ญปัญญาบารมี**

ตอบ พระโพธิสัตว์ในกาลก่อน ท่านบำเพ็ญปัญญาบารมีโดยอุปมาอย่างนี้ว่า ภิกษุออกรับบิณฑบาต ก็บิณฑบาตไปตามลำดับเรือน ไม่เว้นแม้เรือนของคนชั้นต่ำ คนชั้นกลางหรือคนชั้นสูง ฉันใด ผู้บำเพ็ญปัญญาบารมีก็ฉันนั้น เมื่อพบผู้มีปัญญาน้อย ปัญญาปานกลาง หรือปัญญาชั้นมากก็สอบถามเทียบเคียงทุกคนไม่มีเว้น ไม่ดูถูกปัญญา มีแต่ยกย่องปัญญาของท่านเหล่านั้นทุกคน

สมถะคืออะไร

ถาม ท่านอาจารย์ครับ **สมถะ** คืออะไร

ตอบ **สมถะ** คือ สภาพที่มีความสงบอยู่ในจิต

ถาม สงบอย่างไรครับ

ตอบ จิตสงบ จิตตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่รำคาญ ไม่หงุดหงิด ไม่เบื่อหน่ายท้อถอย มีความสงบ เย็น และนิ่ง

ถาม อะไรเป็นเครื่องให้จิตยึดเหนี่ยวจึงตั้งมั่น

ตอบ กรรมฐาน ๔๐ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็เป็นที่ตั้งของจิตได้ ทำให้จิตสงบได้ ทำให้จิตตั้งมั่นได้

ถาม **สมถะ** กับ **ฌาน** เหมือนกันหรือต่างกันครับ

ตอบ **สมถะ** คือ ความที่จิตสงบ, **ฌาน** คือ สภาพที่จิตเพ่งอย่างจดจ่ออยู่ในอารมณ์เดียว

ถาม ทำอย่างไร จึงจะเรียกว่า **สมถภาวนา** ทำสมถะให้เจริญ

ตอบ วิธีทำสมถะให้เจริญ คือ การตั้งจิตไว้ในองค์กรรมฐานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว มนสิการในกรรมฐานนั้นให้ต่อเนื่อง ไม่ให้ขาดตอน จนมีความสงบมากขึ้น นานขึ้น จิตตั้งมั่นอยู่ในกรรมฐานนั้นไม่กลายเป็นอื่น เข้าสู่ปฐมฌาน จิตก็มีวิตก วิจาร ปีติ สุข และเอกัคคตาเป็นอารมณ์ เข้าสู่ทุติยฌานไม่มีวิตก ตติยฌานไม่มีวิตกไม่มีวิจารและปีติ จตุตถฌานไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร ไม่มีปีติ มีแต่สุขและเอกัคคตา

วิปัสสนาคืออะไร

ถาม **วิปัสสนา** คืออะไร

ตอบ คำว่า "**วิปัสสนา**" เป็นชื่อของปัญญาที่เห็นแจ่มแจ้ง หมายถึงสภาวะที่จิตประกอบด้วยปัญญาเครื่องพิจารณาเห็นชัดแจ้งในสังขารธรรม คือรูปนาม ตามความเป็นจริง

ถาม ปัญญาเห็นแจ่มแจ้ง คือเห็นอย่างไร

ตอบ ปัญญาเห็นแจ่มแจ้ง คือ การเห็นที่ไม่ผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง เห็นชัด เห็นถูกต้อง เห็นจริง เช่น เห็นว่าไม่เที่ยง เห็นว่าแตกทำลาย เห็นว่าหวั่นไหว เห็นว่าผุพัง เห็นว่าไม่ยั่งยืน เห็นว่ามีความแปรผันไปเรื่อยเป็นธรรมดา เห็นว่าไม่มีสาระ เห็นว่าปราศจากความเจริญ เห็นว่าถูกปรุงแต่งไว้ เห็นว่ามีความตายเป็นธรรมดา เห็นสภาพที่เป็นปรมัตถ์ คือเห็นรูปเป็นธรรมที่แปรเปลี่ยนไปได้ เห็นนามคือธรรมที่น้อมไปสู่อารมณ์มีรูปารมณ์เป็นต้น, อีกอย่างหนึ่งคือ ปัญญาเห็นธรรมที่แตกต่างกันโดยความเป็นขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ สัจจะ ๔ อินทรีย์ ๒๒ ปฏิจจสมุปบาท ๑๒ เช่น เห็นรูปว่าต่างจากนาม เห็นนามว่าต่างจากรูป เป็นต้น ท่านเรียกปัญญาที่เห็นอย่างนี้ว่า "**วิปัสสนาภูมิ**" เพราะเป็นภูมิธรรมทำให้เกิดวิปัสสนา

ถาม **วิปัสสนา** มีอะไรเป็นอารมณ์

ตอบ **วิปัสสนา** มีรูปและนามเป็นอารมณ์ อันที่จริงแล้ววิปัสสนา

มี ๓ ระดับ คือ

๑. วิปัสสนากำหนดรู้สังขาร (คือรูปนาม)

๒. วิปัสสนาเสวยผลของสมาบัติ

๓. วิปัสสนาของนิโรธสมาบัติ

ถาม ทำอย่างไรจึงเรียกว่า **วิปัสสนาภาวนา** การทำวิปัสสนาให้เจริญ

ตอบ วิปัสสนาภาวนา ทำวิปัสสนาให้เจริญนั้น คือ ทำปัญญาที่เห็นแจ่มแจ้งนั้น ให้เห็นแจ่มแจ้งสภาวธรรมตามความเป็นจริงยิ่งขึ้นตามลำดับ ได้แก่

๑. เห็นว่ารูปนามแตกต่างกัน

๒. เห็นธรรมที่เป็นเหตุปัจจัย

๓. เห็นความเกิดดับของรูปนาม

๔. เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นว่าจะต้องดับไป

๕. เห็นความดับ

๖. เห็นรูปนามโดยเป็นสิ่งที่น่ากลัว

๗. เห็นโทษในรูปนาม

๘. เห็นรูปนามว่าเป็นของน่าเบื่อหน่าย

๙. เห็นความต้องการจะหลุดพ้น

๑๐. เห็นการทบทวนความต้องการหลุดพ้น

๑๑. เห็นแล้วพิจารณาวางเฉยอยู่

๑๒. เห็นคล้อยตามวิปัสสนาญาณ ๘ (ข้อ ๔-๑๑)

๑๓. เห็นความที่จิตข้ามจากภูมิปุถุชนสู่ความเป็นพระอริยะ

๑๔. เห็นโดยละ สละ ทำลายอนุสัยกิเลสด้วยมัคคญาณ
๑๕. เห็นการเสวยผลของการทำลายกิเลสด้วยผลญาณ
๑๖. เห็นโดยพิจารณาดูกิเลสที่ละได้แล้วและยังละไม่ได้

สรุป ทาน ศีล ภาวนา

ถาม บุญทั้ง ๓ ส่วน คือ ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา ถ้าคนเรามีความสามารถทำได้ทุกส่วน ควรทำส่วนไหนก่อน

ตอบ บุญกุศลทั้ง ๓ ส่วนนี้ ควรทำไปตามลำดับอัธยาศัย เพราะว่า แต่ละคนก็มีอุปนิสัยใจคอแตกต่างกัน เท่าที่เห็นมา บางคนชอบให้ทาน แต่ไม่ชอบรักษาศีล ไม่ชอบทำกรรมฐาน, บางคนไม่ชอบให้ทาน ไม่ชอบทำกรรมฐาน แต่ชอบรักษาศีล, บางคนไม่ชอบให้ทาน ไม่ชอบรักษาศีล แต่ชอบทำกรรมฐาน, บางคนก็ชอบทำทั้ง ๓ อย่างควบคู่กันไป เพราะเห็นว่าบุญทั้ง ๓ อย่าง จะเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน, แต่บางคนไม่ชอบ ไม่ขวนขวายในบุญทั้ง ๓ อย่างนั้น คงอาศัยกินแต่บุญเก่าไปก่อน เมื่อบุญเก่าหมดค่อยมาทำภายหลัง แม้จะยากสักหน่อยเพราะไม่มีบุญเก่าเป็นกำลังหนุน แต่ถ้าได้กัลยาณมิตรก็จะสามารถทำได้

ถาม ท่านอาจารย์ครับ คราวนี้ผมจะไม่ถามแล้วหละว่า การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา อย่างไหนมีอานิสงส์มากกว่ากัน แต่อยากถามว่า เมื่อการเจริญภาวนาได้อานิสงส์สูงสุดอย่างนี้ คนที่ไม่เคยให้ทานเลย ไม่เคย

รักษาศีลเลย จะสามารถเจริญภาวนาให้มีปัญญาสูงสุดได้หรือไม่ครับ

ตอบ ได้ แต่คนที่เคยให้ทาน เคยรักษาศีล ย่อมเจริญภาวนาได้ง่ายกว่า เพราะมีบุญที่ได้ทำไว้ก่อนคอยอุดหนุน แต่ถ้าใครยังไม่ได้ทำบุญไว้ก่อน ก็ควรได้กัลยาณมิตรคอยให้คำแนะนำที่ถูกต้อง ก็จะสามารถเจริญภาวนาได้ง่ายขึ้น

ถาม การเจริญภาวนาหรือทำกรรมฐาน เหมาะกับวัยไหน เพราะว่าหลายคนเข้าใจว่า รอให้แก่ก่อนแล้วค่อยทำกรรมฐาน

ตอบ **การเจริญภาวนา** ชื่อก็บอกอยู่แล้วว่า "เจริญ" จึงเหมาะกับคนที่ต้องการความเจริญ ไม่ว่าจะอยู่ในวัยไหน ผู้ไม่อยากให้ตนเสื่อมไปตามอำนาจแห่งบาปอกุศล ปรารถนาความเจริญในพระศาสนาของพระบรมศาสดา ก็ย่อมเจริญภาวนาได้ทุกเพศทุกวัยทุกเวลานั่นแหละ

ถาม อานิสงส์ของภาวนา มีอะไรบ้างครับ

ตอบ ภาวนามีอานิสงส์โดยสังเขปดังนี้

๑. สามารถทำลายกิเลสได้
๒. ได้เสวยวิมุตติรสอันเป็นของพระอริยบุคคล
๓. สามารถเข้านิโรธสมาบัติได้ง่าย
๔. สำเร็จความเป็นอาหุเนยยบุคคล (อันเป็นคุณสมบัติของพระอริยสาวก) เป็นต้น

ผู้ถาม คำตอบของท่านอาจารย์แจ่มแจ้งชัดเจนดีเหลือเกิน หวังว่าชาวบ้านที่ชอบอ่านหนังสือธรรมะด้วยภาษาที่ง่าย ๆ คงได้รับประโยชน์ในเบื้องต้นคือความเข้าใจที่ถูกต้อง ประโยชน์ในท่ามกลางคือการลงมือปฏิบัติตามที่ได้รู้แล้ว และได้รับประโยชน์สูงสุดคือความหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งหลายแล้ว บรรลุมรรค ผล นิพพาน ตามหมู่พระอริยสาวกทั้งหลาย ด้วยกันทุกคน

ผู้ตอบ **เอวัง โหตุ** ขอจงเป็นเช่นนั้นทุกท่านเทอญ

ผู้ถาม **สาธุ สาธุ สาธุ อนุโมทามิ.**

ถามตอบ ทาน ศีล ภาวนา

จบบริบูรณ์

รายนามผู้อุปถัมภ์การจัดพิมพ์

คุณกิ่งกาญจน์ อารักษ์พุทธนันท์	๔๐,๐๐๐
โยมแม่มนพร พิบูลภานุวัธน	๒๐,๐๐๐
ศูนย์กลางการศึกษาบาลีใหญ่และพระไตรปิฎก วัดวิหารธรรม	๑๐,๐๐๐
พลโทนรวีร์ และคุณเสริมสุข ปัทมสถาน	๑๐,๐๐๐
คุณสรพงษ์ อรรถนวรังษี และครอบครัว	๑๐,๐๐๐
คุณวรวุฒิ และทพญ.รัตนาวดี บุปผาเจริญสุข	๑๐,๐๐๐
คุณอมร บุญโสภณ	๑๐,๐๐๐
คุณวิลาวัลย์ บุญโสภณ	๑๐,๐๐๐
คุณศิริทัต กลิ่นความดี และคุณวิไล เซียวโชลิต	๑๐,๐๐๐
คุณประสิทธิ์ศักดิ์ กลิ่นสุนทร	๑๐,๐๐๐
แม่ชีวชิรญาณี แป้นน้อย พร้อมคณะสำนักวิปัสสนาสัญญโต	๑๐,๐๐๐
คุณอาภรณ์ มีนมณี	๑๐,๐๐๐
บริษัท ธนาเพรส จำกัด	๘,๐๐๐
คุณดรุณี โตสมภาค และคณะ	๖,๐๐๐
ดร.รัตนา ศิริจิตร และครอบครัว	๕,๕๐๐
พระมหาทองมั่น สุทฺธจิตฺโต และคณะศิษย์	๕,๐๐๐
คุณกวี-ปรางมาศ นีติธรรม พร้อมครอบครัว	๕,๐๐๐
คุณกิจชัย ลู่บุญเกรียงไกร, คุณพัฒนา รักพงษ์, และคุณณัฐยา เหลืองอรุณ	๕,๐๐๐
คุณชำนาญ เอาฬาร	๕,๐๐๐
คุณเกียรติศักด์ กัลยาณมิตร	๕,๐๐๐
คุณทรงชัย-คุณญพิน หวังพึ่งตระกูล	๔,๐๐๐
คุณกาญจนา เรืองจินดา	๓,๐๐๐
คุณแม่สมพิศ แซ่ก่ำ และครอบครัว	๓,๐๐๐
บริษัท เซ็นทรัล อโกร จำกัด และพนักงาน	๒,๓๗๐

คุณประไพพิศ โตวิจิตร	๒,๐๒๐
พระสุรพงษ์ ถิรนาโถ	๒,๐๐๐
คุณสุดคนึง จันทร์ประภาพ	๒,๐๐๐
คุณยุพิน จิระไชยเขื่อนขันธ์	๒,๐๐๐
คุณขวัญชนก ธนวิชชบูรณ์	๒,๐๐๐
คุณวิชัย-คุณนิตยา คุณชัยเจริญกุล	๒,๐๐๐
คุณไพรัญ มีบรรจง	๒,๐๐๐
คุณสุรีย์ อัตน์ญานติรัตน์	๒,๐๐๐
คุณอมราพร ผลากุล	๒,๐๐๐
คุณสุกาญจนา ลิมปิสวัสดิ์	๒,๐๐๐
คุณทัศนีย์ โชคเจริญรัตน์	๒,๐๐๐
คุณสุพัตรา ปินยา	๒,๐๐๐
แม่สมาน ต่ายเพชร, แม่จรี ลิมุเมธี, คุณบุศรินทร์ ต่ายเพชร และคุณสิทธิไชย ตั้งโชคประเสริฐ	๒,๐๐๐
คุณประจักษ์ จิรสุขเมธากูล	๒,๐๐๐
คุณนิกร-มณี บุญมี	๒,๐๐๐
คุณชัญญาภัค พงศ์ชยกร	๒,๐๐๐
ครอบครัว ห่วงอาษา	๑,๕๐๐
คุณอนัตตา กอแก้ว	๑,๕๐๐
ผ.ศ.มยุรี เจริญ	๑,๐๐๐
คุณแม่นิภา แก้วพล	๑,๐๐๐
คุณสนม ศรีอรรคจันทร์, คุณบุญเลิศ บุตรธรรม, คุณดุลยนัย-คุณภาวินี ยมดำ, คุณหนูจันทร์ จันทร์พานิช	๑,๐๐๐
คุณจิรประภา เดชะอำไพ	๑,๐๐๐
คุณเบญจางค์ เตียงพิทักษ์	๑,๐๐๐
คุณสุภาณี สายสนธิ์	๑,๐๐๐
คุณเพชรรัตน์ สุวรรณมานนท์	๑,๐๐๐

คุณชนาธิป คล้อยสวาท	๑,๐๐๐
คุณสวาท สาตรร้าย	๑,๐๐๐
คุณสุมาลี สาระนาด	๑,๐๐๐
คุณชาดา บุนนาค	๑,๐๐๐
ไร่ธรรมะเบิกบาน จ.หนองบัวลำภู	๑,๐๐๐
คุณเจนจิรา ทานะแสน	๑,๐๐๐
คุณวิภาภรณ์ ดวงพุทธา	๑,๐๐๐
ดร.วิชัย ศรีมาวรรณ พร้อมครอบครัว	๑,๐๐๐
คุณเบญจวรรณ สุวรรณเสรี	๑,๐๐๐
คุณณัฐชนก แก่งหินแก้ว	๑,๐๐๐
คุณยุภา แซ่โง้ว	๑,๐๐๐
คุณกรียดา วิชัยธนพัฒน์	๑,๐๐๐
คุณสุวัฒนา พรหมขาม และครอบครัว	๑,๐๐๐
คุณสุวิมล หร่ายขุนทด พร้อมครอบครัว	๑,๐๐๐
คุณนงนาถ สิงหศักดิ์	๑,๐๐๐
คุณดวงใจ ตั้งสง่า	๑,๐๐๐
คุณสุปราณี วัฒนะศันสนีย	๑,๐๐๐
คุณจรรยา ตั้งกิจเวทย์	๑,๐๐๐
คุณพรทิพย์ ธนะโสภณ	๑,๐๐๐
คุณนันทลี จารุรัตน์	๑,๐๐๐
คุณกะมะลา ภาคสุวรรณ	๑,๐๐๐
คุณสิริพร เนาวรัตโนภาส	๑,๐๐๐
คุณพ่อเกษแก้ว และคุณกรองทอง เศวตมาลย์	๑,๐๐๐
คุณเมธทิพา ศุภผลศิริ	๑,๐๐๐
คุณจรรย์ภรณ์ พาณิชย์กุล และครอบครัว	๑,๐๐๐
คุณแม่บุญภา คุณณัฐกฤตา รุ้งจรัสแสง	๑,๐๐๐
คุณพิมธนกานต์ ฉัตรอริยโญธิน	๑,๐๐๐

คุณณัฐพงศ์ พิมพ์อูบ และครอบครัว	๑,๐๐๐
คุณจันทร์แก้ว คุณอรพรรณ์ ปัญโญใหญ่	๑,๐๐๐
ด.ช.ไพสิษฐ์-ด.ญ.ธรรมดา ธนาบุปผคนธ์ และนางสาวธนิดา หัสดินวิชัย	๑,๐๐๐
คุณเกษมสี สกุลชัยสิริวิช	๑,๐๐๐
คุณอัจฉริยา เกตุทัต	๑,๐๐๐
คุณมีบุญ สุวรรณอัตถ์	๑,๐๐๐
คุณณฐมน จุงใจ	๘๘๐
คุณทองแดง เชื้อกูล	๖๐๐
คุณจรัสพงษ์, นภาพร, ณัฐกานต์, พีระวิชญ์ แสงแก้ว	๖๐๐
คุณอณิชา ไพศาลอุทัยกุล	๕๐๐
คุณศิริพรรณี นักร้อง	๕๐๐
คุณอนงค์นาฏ สาตรร้าย	๕๐๐
คุณสุสดา กาชัย	๕๐๐
คุณสมปอง สาตรร้าย	๕๐๐
คุณนทีทิพย์ ตีระนทีกุลชัย	๕๐๐
คุณรุ่งกานต์ ชาญเศรษฐิกุล	๕๐๐
คุณดวงเด่น เลิศรักสกุล	๕๐๐
คุณอรวรรณ ตันมาลาภรณ์	๕๐๐
คุณดาริน หาญเชิงชัย	๕๐๐
คุณสมใจ โฮมนา	๕๐๐
คุณอภิญญา มีชัย	๕๐๐
พ.จ.อ.ประพัฒน์ ขาวละเอียด	๕๐๐
คุณน้ำเพชร สังสีลาด	๕๐๐
คุณคำฮู้ ทองบุญมา	๕๐๐
คุณสรทัศน์ แก่งหินแก้ว	๕๐๐
คุณดอกรัก วิยะบุญ	๕๐๐

คุณบุญมา นครอินทร์	๕๐๐
คุณรุ่งระวี หร่ายขุนทด	๕๐๐
คุณเกษสิรินทร์ ธนันท์ปพัฒน์	๕๐๐
คุณหิตธารี สุรชาติธำรงค์รัตน์	๕๐๐
คุณพรมาฆะ และคุณพ่อสุรชัย อวยชัยรุ่งโรจน์	๕๐๐
คุณณัฐวรรณ สร้อยจิตรและครอบครัว	๕๐๐
คุณระพีพรรณ พะเนียงเวทย์	๕๐๐
คุณศิริจิตร์ วรรณวงศ์	๕๐๐
คุณแม่ท้อ อ้นจันทึก, นายชาญศึก-นางอรสุรางค์-ด.ช.อชิตะ เอี่ยมมงคล	๕๐๐
คุณพัชนี เกรียนวัฒนา	๕๐๐
คุณคเชนท์ แจ่มศรี	๔๐๐
คุณเพียร แสนบุตร	๔๐๐
คุณญาณิน พนมใส	๔๐๐
คุณทรงพล คุณวีรวรรณ พูนภักดี	๔๐๐
คุณคมชาญ จันทร์จริง คุณศิริวรรณ ตติไตรสกุล	๔๐๐
คุณเพ็ชรลดาเพ็ชรพิจิตรและครอบครัว	๓๐๐
คุณปวีร์ภาพร นิธิศโชคสิทธิ์และครอบครัว	๓๐๐
คุณนิ่มใจ ลครพล	๓๐๐
คุณนันทณัช เกลียวอรรคเดช	๓๐๐
คุณราทิพย์ รักแต่งาม	๓๐๐
คุณทัศนีย์ ภูมิภาค	๓๐๐
คุณกาญจนา พาณิชเจริญ	๓๐๐
คุณอัญญูรัตน์ กัมปนานนท์	๒๙๙
คุณสุวรรณ บุตรท้าว	๒๔๐
คุณกอง บุตรท้าว	๒๔๐
คุณอุสณา ตันเรืองศรี และบ้านสร้างสุข	๒๒๐

คุณกัมพล(ตู่) เลี่ยมสกุล และครอบครัว	๒๐๐
คุณอำไพ ทิพยดาราพาณิชย์	๒๐๐
คุณมัญชุพร เวชพิสิฐพงศ์	๒๐๐
คุณอุณาโลม คล้ายทิม	๒๐๐
คุณธวัช วัฒนากูล	๒๐๐
คุณวิชญ์พร, วรนิษฐา, ด.ญ ทอรุ้ง และ ฟ้าใส โรจนวิสุทธิ์	๒๐๐
ครอบครัวบุญพัฒน์/นาโปลิตาโน และคุณปราณี	๒๐๐
คุณนงลักษณ์ ราชวงศ์	๒๐๐
คุณสุดใจ รักน้ำเที่ยง	๑๒๐
คุณบังออน รักน้ำเที่ยง	๑๒๐
คุณเสด็จ พัดรักดิ์	๑๐๐
คุณภัทราภรณ์ พัดรักดิ์	๑๐๐
คุณกนกวรรณ พัดรักดิ์	๑๐๐
คุณพรทิพา พัดรักดิ์	๑๐๐
คุณสุนิสา พัดรักดิ์	๑๐๐
คุณรุ่งนภา ออนบึงพร้าว	๑๐๐
คุณแม่น้อย	๑๐๐
คุณพยอม แซ่ลิ้ม	๑๐๐
แม่อื่น แซ่ลิ้ม	๑๐๐
คุณกันตพร	๑๐๐
คุณกัณณภัคฐ์ พันธุ์อุบล	๑๐๐
คุณวัลลภา-คุณเดชาธร เตียววณิชกุลพร้อมครอบครัว	๑๐๐
ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม (รวมกัน)	๑๒,๕๐๐

หากพิมพ์รายนามของท่านใดไม่ครบถ้วน ต้องขออภัยไว้ในที่นี้ และยอดเงินที่เหลือจากการจ่ายค่าพิมพ์แล้ว จะยกยอดไปบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายแด่หลวงพ่อวัดท่ามะโอต่อไป ขออนุโมทนา สาธุ สาธุ สาธุ

ถามตอบ ทาน ศีล ภาวนา พระมหาสมปอง มุทิโต เรียบเรียง